

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

บ้านแมกลางหลวงเป็นหมู่บ้านปกากะญอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมชาวปกากะญอได้มีการอพยพอยู่บ่อยครั้ง ต่อมาครอบครัวของนายเปอะเหลอะเกอะได้อพยพมาจากหมู่บ้านแม่แอบ และมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านแมกลางหลวง ซึ่งมีชื่อเรียกในภาษาปกากะญอว่า “มีกะโก๊ะ” โดยสภาพแวดล้อมชุมชนตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตร สภาพป่าไม่มีลักษณะเป็นป่าผสมระหว่างป่าเบญจพรรณและป่าดิบชื้น มีลำห้วยธรรมชาติไหลผ่านชุมชน ในด้านประชากรปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 81 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 310 คน อาชีพหลักของคนในชุมชน ได้แก่ เกษตรกรรม ทั้งการปลูกข้าว ผักและดอกไม้เมืองหนาว ปลูกพันธุ์น้ำจืด และกาแฟ ด้วยสภาพพื้นที่ชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ลาดเชิงเขาเมื่อถึงฤดูกาลปลูกข้าว ภายในชุมชนจึงเต็มไปด้วยทิวทัศน์ของทุ่งนาขั้นบันได ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ของชุมชนแมกลางหลวงที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแมกลางหลวง, 2558:1)

บ้านแมกลางหลวงเปิดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยมีจุดเด่นเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการให้บริการที่พักในรูปแบบของรีสอร์ทชุมชน รวมถึงมีร้านขายสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวน 1 ร้าน และร้านกาแฟจำนวน 1 ร้าน สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเริ่มต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 บ้านแมกลางหลวง บ้านอังก้าน้อย บ้านผาหมอน และบ้านหนองหล่มได้เป็นพื้นที่ศึกษาเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามโครงการ “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแมกลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่” โดยบุษบา สิทธิการ และคณะ การวิจัยในครั้งนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวบ้านแมกลางหลวงเพื่อทราบผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับชุมชน และศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและบทบาทการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงค้นหาองค์ความรู้และศักยภาพด้านต่างๆ เพื่อนำมาใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล และค้นหาข้อมูลให้แก่คณะนักวิจัยเป็นหลัก หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการวิจัยแล้วส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2548 บ้านแมกลางหลวงกลายเป็นที่รู้จักในฐานะชุมชนท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายมากขึ้น กระทั่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านมากที่สุดในปี พ.ศ. 2549 จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชนขยายตัวมากขึ้นตามมา โดยในปี พ.ศ. 2549 มีการดำเนินที่พักในรูปแบบรีสอร์ทชุมชนเพิ่มขึ้นเป็น 4 หลัง รวมถึงในปี พ.ศ. 2550 ชุมชนได้

เริ่มดำเนินกิจการที่พักแบบโฮมสเตย์เพิ่มเติมจากรีสอร์ทชุมชน อีกทั้งยังมีรีสอร์ทที่ บริหารโดยเอกชน จำนวน 5 ราย เพิ่มขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกในการเลือกที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว (คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง, 2558:1-2) จนกระทั่งในปัจจุบันชุมชนแม่กลางหลวงมีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีความหลากหลายมากขึ้นจากเดิม โดยผนวกกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเข้ากับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นคือกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน จากการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานการณ์ท่องเที่ยวปัจจุบันของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 สถานการณ์ท่องเที่ยวปัจจุบันของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาสถานการณ์ท่องเที่ยวปัจจุบันของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมทั้งในด้านอุปสงค์ทางการท่องเที่ยว (demand of tourism) ได้แก่ จำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว และด้านอุปทานทางการท่องเที่ยว (supply of tourism) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวนผู้ประกอบการในพื้นที่ สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และราคาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อุปสงค์ทางการท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยว

จากบันทึกสถิตินักท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่กลางหลวง และการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงพบว่า ในปี พ.ศ. 2555-2557 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในบ้านแม่กลางหลวงตลอดทั้งปี และมีอัตราการเติบโตเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 34.48 ซึ่งในแต่ละปีมีสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันตามฤดูกาลท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงในระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม และพบว่าในเดือนธันวาคมมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในบ้านแม่กลางหลวงมากที่สุด ซึ่งหากเทียบสัดส่วนจากจำนวนนักท่องเที่ยวหนึ่งร้อยคนพบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนร้อยละ 55.52 และนักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวนร้อยละ 44.48 ซึ่งส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศนิยมเดินทางแบบไม่พักค้างคืนจำนวนร้อยละ 60 และพักค้างคืนจำนวนร้อยละ 40 สำหรับนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนส่วนใหญ่นิยมพักที่รีสอร์ทชุมชนจำนวนร้อยละ 70 และพักที่โฮมสเตย์ของชุมชนร้อยละ 30 นอกจากนี้พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มครอบครัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา นิยมเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลจำนวนร้อยละ 40 รองลงมาคือ รถจ้างเหมา รถจักรยานยนต์ รถของบริษัทนำเที่ยว และรถโดยสารประจำทาง ตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อน และครอบครัว นิยมเดินทางโดยรถของบริษัทนำเที่ยวจำนวนร้อยละ 80 รองลงมาคือ รถจ้างเหมา รถโดยสารประจำทาง และรถจักรยานยนต์ตามลำดับ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว

จากบันทึกสถิติการเข้าพักของนักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง เมื่อเทียบสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศจากจำนวนนักท่องเที่ยวหนึ่งร้อยคนพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่รีสอร์ทชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนร้อยละ 60 และนักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวนร้อยละ 40 ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้าพักในรีสอร์ทชุมชนเป็นเวลา 2 วัน ส่วนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ของชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศร้อยละ 70 และมีนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนร้อยละ 30 ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้าพักในโฮมสเตย์ของชุมชนเป็นเวลา 2 วัน (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

อุปทานทางการท่องเที่ยว

อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน พบว่าประชากรในบ้านแม่กลางหลวงมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ อันได้แก่ สมาชิกรีสอร์ทชุมชน สมาชิกโฮมสเตย์ของชุมชน มีัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ให้บริการรับส่งนักท่องเที่ยว นักดนตรีและนักแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ประกอบการรีสอร์ทเอกชน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้ประกอบการร้านกาแฟ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

จำนวนผู้ประกอบการในพื้นที่

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน สามารถจำแนกผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

1. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสมาชิกทุกคนจะต้องแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 14 คน และมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 71 คน โดยสมาชิกในกลุ่มได้แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการท่องเที่ยวเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ 1) ฝ่ายรีสอร์ทชุมชน มีหน้าที่ดูแลและให้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในรีสอร์ทชุมชน 2) ฝ่ายโฮมสเตย์ มีเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกฝ่ายโฮมสเตย์จำนวน 14 ครอบครัว ซึ่งมีหน้าที่ดูแลและให้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ รวมไปถึงดูแลความสะอาดบ้านพัก และจัดทำอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก 3) ฝ่ายบริการนำเที่ยว ซึ่งมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการนำเที่ยวเส้นทางศึกษาธรรมชาติจำนวน 37 คน และ 4) ฝ่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น มีหน้าที่ในการจัดงานประเพณีท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอในชุมชน และให้บริการด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว 5) ฝ่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ดูแลและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในร้านของวิสาหกิจชุมชนได้แก่ ข้าวกล้อง ผ้าทอปกาเกอะญอ และเมล็ดกาแฟคั่วพันธุ์อาราบิก้า

2. ผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการรีสอร์ทที่มีจำนวน 5 ราย ได้แก่ พลอยแพรว แม่กลางหลวงวิว ศิริมาया อ่างกาพรอเรสท์วิว และแม่กลางหลวงฮิลล์ 2) ผู้ประกอบการร้านค้าที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงมีจำนวน 6 ราย ได้แก่ ร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค 5 ร้าน และร้านจำหน่ายอาหาร

ปลาสำหรับเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา 1 ร้าน 3) ผู้ประกอบการร้านอาหารที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงมีจำนวน 4 ราย และ 4) ผู้ประกอบการร้านกาแฟที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงมีจำนวน 3 ราย ได้แก่ ร้านกาแฟสมศักดิ์ ร้านกาแฟใจแซฟ และร้านกาแฟอัมเอบ

สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน ได้จำแนกสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวงออกเป็น 5 กลุ่ม คือ บริการด้านที่พัก บริการนำเที่ยวเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บริการรับส่งนักท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ และผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

1. บริการด้านที่พักภายในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงประกอบด้วย 1) รีสอร์ทชุมชนมีจำนวน 11 หลัง โดยในแต่ละหลังรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในอัตราที่แตกต่างกัน เนื่องจากขึ้นอยู่กับขนาดของรีสอร์ท ซึ่งสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 73 คนจากรีสอร์ทชุมชนทั้งหมด 11 หลัง 2) โฮมสเตย์ของชุมชนมีจำนวนทั้งสิ้น 14 หลัง สามารถเข้าพักได้ไม่เกิน 10 คนต่อหลัง ดังนั้นจึงสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดจำนวน 140 คน 3) พื้นที่กางเต็นท์ภายในชุมชน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 250 คน และ 4) รีสอร์ทเอกชนมีจำนวนบ้านพักดังนี้ พลอยแพรวมีจำนวน 8 หลัง แม่กลางหลวงวิวมีจำนวน 14 หลัง ศิริมายามีจำนวน 6 หลัง แม่กลางหลวงฮิลล์มีจำนวน 4 หลัง และอ่างกาพรอเรสท์วิวมีจำนวน 11 หลัง โดยบ้านพักในแต่ละหลังสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้ตั้งแต่ 4-12 คน

2. บริการนำเที่ยวเส้นทางศึกษาธรรมชาติ รายการนำเที่ยวเพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติของบ้านแม่กลางหลวงมี 2 รายการ ได้แก่ 1) เส้นทางน้ำตกผาดอกเสี้ยว เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ใช้เวลาในการเดินเท้าประมาณ 2-3 ชั่วโมง หรือครึ่งวัน โดยมีจุดเริ่มต้นที่น้ำตกผาดอกเสี้ยว จากนั้นเดินลงมายังหมู่บ้าน ชมวิวของนาขั้นบันได แวะชมกาแฟสดพันธุ์อาราบิก้า เดินลัดทุ่งนาขั้นบันได เดินดูวิถีชีวิตชาวปกากะญอ แวะชมการเลี้ยงปลาเตอเจียส การเลี้ยงกุ้งในนาข้าว หรือแวะชมการอนุรักษ์พันธุ์ธรรมชาติ และจบการเดินทางที่ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง 2) เส้นทางดอยหัวเสือ ใช้เวลาในการเดินเท้าประมาณ 5-6 ชั่วโมง หรือ 2 วัน 1 คืน เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ใช้ระยะเวลาในการเดินทางค่อนข้างนาน ซึ่งจุดเด่นของดอยหัวเสือนั้นคือเป็นยอดที่สูงเป็นอันดับ 4 ของดอยอินทนนท์ มีความสูง 1,881 เมตรจากระดับน้ำทะเล สภาพป่าบริเวณนี้จะเป็นป่าสนสลัดป่าดิบชื้นทำให้พบกับกุหลาบพันปีสามสี และกล้วยไม้่นารี โดยสภาพป่าที่สมบูรณ์ที่จุดชมวิวบนยอดดอยสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้เกือบ 360 องศา โดยการเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติทั้งสองแห่งต้องมีคัคเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการนำเที่ยวตลอดเส้นทาง

3. บริการรับ ส่งนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่มียานพาหนะในการเดินทาง หรือไม่สะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวงด้วยตนเอง โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ให้บริการรับ ส่งนักท่องเที่ยวจากอำเภอเมืองเชียงใหม่และอำเภอใกล้เคียงมายังบ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

4. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ด้านประเพณีท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ ด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง และด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านประเพณีท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชนบ้านแม่กลางหลวงได้ตามปฏิทินท่องเที่ยวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมประเพณีเริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์มีพิธีผูกขอมูลปีใหม่ของชาวปกาเกอะญอ เดือนมิถุนายนมีพิธีเลี้ยงผีฝ่าย ไหว้เจ้าที่ก่อนทำนา เดือนกรกฎาคมมีพิธีผูกขอมือเข้าพรรษา เดือนสิงหาคมมีพิธีเรียกผีนา (ผีโต้ง) ผีไร่ และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมมีพิธีเรียกขวัญข้าว ทำบุญข้าวใหม่ 2) ด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง เป็นการแสดงรำดาบ และการเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวปกาเกอะญอ ซึ่งการแสดงเหล่านี้มีได้จัดขึ้นทุกวันแต่จัดขึ้นตามความประสงค์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการดูการแสดงเท่านั้น 3) ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมการสาธิตการทอผ้าที่เื่อแบบดั้งเดิมของชาวปกาเกอะญอตามบ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชนได้ เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นผ้าทอที่มีแห่งเดียวในพื้นที่ดอยอินทนนท์ โดยนำขนแกะมาถักทอผสมกับฝ้ายเพื่อสร้างความหลากหลายของลวดลายให้มีความสวยงามยิ่งขึ้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านหรือซื้อผ้าทอจากฝีมือของชาวบ้านที่นำมาจำหน่ายได้

5. ผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นสินค้าที่นำมาจำหน่ายภายในร้านของวิสาหกิจชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อเป็นสินค้าที่ระลึกหรือของฝาก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมาจากวัตถุดิบภายในชุมชนได้แก่ ข้าวกล้อง ผ้าทอปกาเกอะญอ และเมล็ดกาแฟคั่วพันธุ์อาราบิก้า

ราคาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน พบว่าราคาสินค้าและบริการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

1. บริการด้านที่พักภายในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ได้แก่ 1) รีสอร์ทชุมชน ซึ่งรีสอร์ทแต่ละหลังมีอัตราค่าเช่าพักที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของรีสอร์ท และช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว โดยคิดอัตราค่าเช่าพักดังนี้ สำหรับเข้าพัก 4 คน มีราคาตั้งแต่ 600-1,200 บาท สำหรับเข้าพัก 5 คน มีราคา

ตั้งแต่ 800-1,500 บาท สำหรับเข้าพัก 8 คน มีราคาตั้งแต่ 1,300-2,500 บาท และสำหรับเข้าพัก 12 คน มีราคาตั้งแต่ 1,500-3,000 บาท 2) โฮมสเตย์ของชุมชนคิดค่าใช้จ่ายในการเข้าพัก 350 บาทต่อคนต่อคืน ซึ่งเป็นราคาที่รวมค่าอาหาร 2 มื้อ (มื้อเย็นและมื้อเช้า) และ 3) รีสอร์ทเอกชนทั้ง 5 แห่ง มีอัตราค่าเข้าพักที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งอัตราค่าเข้าพักกำหนดตามขนาดของรีสอร์ท และช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว โดยรีสอร์ทที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากกว่าก็จะมีอัตราค่าเข้าพักสูงกว่า และช่วงเดือนตุลาคมถึงมกราคมมีราคาตั้งแต่ 800-4,000 บาท ส่วนช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายนมีราคาตั้งแต่ 500-1,500 บาท

2. บริการนำเที่ยวเส้นทางศึกษารมชาติของบ้านแม่กลางหลวงมีรายการนำเที่ยว 2 รายการ และมีอัตราค่าบริการที่แตกต่างกันดังนี้ 1) เส้นทางน้ำตกผาดอกเสี้ยวมีค่าใช้จ่าย 200 บาทต่อคณะ โดยหนึ่งคณะมีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 10 คน 2) เส้นทางดอยหัวเสือมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การเดินทางแบบไป-กลับ คิดอัตราค่าบริการ 400 บาทต่อคณะ โดยหนึ่งคณะมีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 10 คน และหากต้องการลูกหาบคิดอัตราค่าบริการเพิ่มเติม 400 บาทต่อลูกหาบหนึ่งคน ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์ค้างคืนคิดอัตราค่าบริการ 700 บาทต่อคืนต่อคณะ โดยหนึ่งคณะมีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 10 คน และหากต้องการลูกหาบคิดอัตราค่าบริการเพิ่มเติม 600 บาทต่อลูกหาบหนึ่งคน

3. บริการรับส่งนักท่องเที่ยว อัตราค่าบริการคิดตามเส้นทางการเดินทางและจำนวนนักท่องเที่ยว โดยคิดเป็นราคาเหมารวมค่าน้ำมัน และค่าบริการไว้เรียบร้อยแล้ว

4. การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองของชาวปกากะญอมี 2 รายการ ได้แก่ การแต่งรำดาบประกอบเครื่องดนตรีคิดอัตราค่าบริการ 750 บาทต่อครั้ง และการแสดงเครื่องดนตรีเต-หน้าคิดอัตราค่าบริการ 1,000 บาทต่อครั้ง

5. ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีราคาดังนี้ ข้าวกล้อง (1 กิโลกรัม) ราคาถุงละ 40 บาท ผ้าทอปกากะญอมีราคาตั้งแต่ 400-1,000 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของผ้าที่ใช้ในการทอกับความยากง่ายในการปักลายผ้า และเมล็ดกาแฟคั่วพันธุ์อาราบิก้ามีราคาตั้งแต่ 150-200 บาท

โดยสรุป ราคาของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของบ้านแม่กลางหลวงมี 2 รูปแบบ คือสินค้าที่มีราคาแปรผันตามฤดูกาลท่องเที่ยว และสินค้าที่มีราคาคงที่

**ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว
ของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง
อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่**

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามการรับรู้ของครัวเรือนบ้านแม่กลางหลวง ซึ่งมีทั้งหมด 12 ปัจจัย ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และ การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

**ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว
เพศของหัวหน้าครัวเรือน**

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 64.20 เป็นเพศชาย และร้อยละ 35.80 เป็นเพศหญิง ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า บทบาทของผู้ชายและผู้หญิงในปัจจุบันของชาวปกากะญอ ส่วนใหญ่ยังคงยึดถือให้เพศชายมีบทบาทหลักในการดูแลสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล (2544: 43) ที่กล่าวว่า สังคมปกากะญอแต่เดิมนั้น ยกย่องให้เพศชายเป็นผู้นำครอบครัว ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ที่สืบทอดกันมา แต่ในปัจจุบันนี้เพศหญิงและเพศชายมีสิทธิเท่าเทียมกันในสังคมมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร การทำงานหารรายได้เลี้ยงครอบครัว และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆของครัวเรือนได้ (Yang Fang Fei, 2555: 77) จึงทำให้บางครัวเรือนมีเพศหญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวดังข้อมูลในตารางที่ 6 ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่าเพศเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากเพศเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลมีสติปัญญา และภาวะทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้เพศหญิง และเพศชายมีการรับรู้ที่แตกต่างกันด้วย

ตารางที่ 6 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามเพศ

เพศของหัวหน้าครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	52	64.20
หญิง	29	35.80
รวม	81	100.00

อายุของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุมากที่สุดคือ 82 ปี และอายุน้อยที่สุดคือ 25 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 45.70 หัวหน้าครัวเรือนมีอายุ 35ปีหรือต่ำกว่า 35 ปี รองลงมาร้อยละ 34.60 มีอายุอยู่ในช่วง 36-46 ปี ร้อยละ 12.30 มีอายุอยู่ในช่วง 47-57 ปี ร้อยละ 4.90 มีอายุอยู่ในช่วง 58-68ปี และร้อยละ 1.20 มีอายุอยู่ในช่วง 69-79ปี กับมีอายุ 80 ปีขึ้นไปดังตารางที่ 7 ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่าหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นคือ ช่วงอายุ 18-35 ปี ซึ่งกลุ่มคนในวัยนี้จะเป็นวัยของการเริ่มต้นในการมีอาชีพที่แน่นอนและมั่นคง มีการเลือกคู่ครองในการดำรงชีวิตครอบครัว และมีการแสวงหาที่พักเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง อีกทั้งยังมีภาระหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ดังที่โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (2558: ระบบออนไลน์) ระบุไว้ว่าประเพณีของชาวปกากะญอหลังจากชาย หญิงแต่งงานกันแล้ว ฝ่ายชายต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านฝ่ายหญิงเป็นเวลา 1 ฤดูกาลเก็บเกี่ยวก่อนแยกไปสร้างบ้านเป็นของตนเอง โดยคนในวัยนี้ จะมีการเสาะแสวงหากลุ่มทางสังคมที่เหมาะสมกับอุปนิสัยของตนเอง นั่นคือเพื่อนรัก และคู่ครอง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นกับบุคคลในครอบครัวมักมีเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นวัยที่เริ่มใช้ชีวิตครอบครัวกับคู่ของตนเองและเกิดการปรับตัวกับบทบาทใหม่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล , 2538) ซึ่งในการศึกษารั้วนี้ผู้ศึกษาคาดว่าอายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากอายุเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลในแต่ละช่วงวัยมีทัศนคติ และมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป จึงส่งผลให้บุคคลมีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไปด้วย

ตารางที่ 7 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามช่วงชั้นอายุ

อายุของหัวหน้าครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
35ปีหรือต่ำกว่า	37	45.70
36-46ปี	28	34.60
47-57ปี	10	12.30
58-68ปี	4	4.90
69-79ปี	1	1.20
80ปีขึ้นไป	1	1.20
ค่าต่ำสุด = 25 ค่าสูงสุด = 82 ค่าเฉลี่ย = 38.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.83		
รวม	81	100.00

สถานภาพของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 88.90 มีสถานภาพสมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 8.60 มีสถานภาพโสด และร้อยละ 2.50 มีสถานภาพหย่าร้าง ดังตารางที่ 8 ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีสถานภาพสมรสแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล (2544: 43) ที่ได้ระบุไว้ว่าสังคมปกากะญอให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวและการแต่งงานสร้างครอบครัวมากกว่าการใช้ชีวิตโสด ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่าสถานภาพของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากคนโสดกับคนที่สมรสแล้วจะมีความรู้สึกแตกต่างกันในจุดหมายของชีวิต จึงคาดว่าบุคคลที่มีสถานภาพที่ต่างกันจะมีการรับรู้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างที่แตกต่างกันไปด้วย

ตารางที่ 8 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพของหัวหน้าครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
โสด	7	8.60
สมรส	72	88.90
หย่าร้าง	2	2.50
รวม	81	100.00

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 49.40 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 24.70 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 18.50 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 6.20 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี และร้อยละ 1.20 สำเร็จการศึกษาในระดับอนุปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ในการศึกษาครั้งนี้หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันดังตารางที่ 9 ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากบุคคลที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมักจะมีการรับรู้ การใช้เหตุผล และมีวิจรรย์ญาณในการวิเคราะห์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆที่แตกต่างกัน (เต็มศักดิ์ คทวนิช, 2546: 128-130) ซึ่งส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเข้าศึกษาที่โรงเรียนภายในชุมชนเมื่อจบการศึกษาก็ไม่ได้ไปศึกษาต่อ ประกอบกับการดำรงชีพของชาวปกากะญอมาจากการทำเกษตร การเพาะปลูกข้าว และเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เมื่อจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้วก็ออกมาช่วยครัวเรือนทำการเกษตรโดยไม่ได้ศึกษาต่อ

ตารางที่ 9 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	40	49.40
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	24.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	15	18.50
อนุปริญญาตรี/เทียบเท่า	1	1.20
ปริญญาตรี	5	6.20
รวม	81	100.00

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.30 ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก รองลงมาร้อยละ 16.00 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรืออาชีพอิสระ ร้อยละ 6.20 ประกอบอาชีพข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ และร้อยละ 2.50 ประกอบอาชีพพนักงานหรือเจ้าหน้าที่บริษัท ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับสุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล (2544: 43) ที่ระบุไว้ว่า ชุมชนปากกาะญ้อยยังคงยึดอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลัก และภายหลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครัวเรือนได้เริ่มหันมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรืออาชีพอิสระได้แก่ ธุรกิจที่ปัก ร้านขายของชำ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และร้านขายของที่ระลึก เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ บางครัวเรือนได้ออกไปทำงานเป็นพนักงานประจำอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และลูกจ้างของโครงการหลวงอินทนนท์ อีกทั้งบางครัวเรือนเป็นพนักงานรับจ้างของบริษัทเพื่อรับส่งสินค้าในท้องถิ่น และนำไปจำหน่ายในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ดอกไม้ ผลไม้ และปลาน้ำจืด เป็นต้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 10 ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่าอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลมีการรับรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพมีความคิด และเจตคติจากความเชื่อตามปทัสถานสังคมที่แตกต่างกัน (สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2546: 147-148)

ตารางที่ 10 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	61	75.30
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5	6.20
ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	13	16.00
พนักงาน/เจ้าหน้าที่บริษัท	2	2.50
รวม	81	100.00

รายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน

จากการศึกษาพบว่า ในแต่ละเดือนหัวหน้าครัวเรือนมีรายได้จากอาชีพหลักสูงสุด 50,000 บาท และมีรายได้ต่ำสุด 3,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 8,000 บาท ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 70.40) มีรายได้จากอาชีพหลัก 5,001-11,000 บาทต่อเดือน รองลงมา ร้อยละ 21.00 มีรายได้ 5,000 บาทต่อเดือนหรือต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ส่วนร้อยละ 3.70 มีรายได้อยู่ในช่วง 11,001-17,000 บาทต่อเดือน และ 17,000-23,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 1.20 มีรายได้ 23,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน ดังตารางที่ 11 ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ว่าในแต่ละครัวเรือนประกอบอาชีพที่แตกต่างกันจึงทำให้มีรายได้ที่แตกต่างกันไป อีกทั้งส่วนใหญ่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรืออาชีพอิสระมักมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เนื่องจากรายได้ขึ้นอยู่กับปริมาณการซื้อขายสินค้าในแต่ละเดือน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่ารายได้ต่อเดือนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากรายได้ต่อเดือนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนมีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Yang Fang Fei (2555: 77) ที่ได้ระบุว่าครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระมีรายได้มากกว่าครัวเรือนที่ทำการเกษตรหรือครัวเรือนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงส่งผลให้ครัวเรือนมีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามรายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน

รายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
5,000บาทหรือต่ำกว่า	17	21.00
5,001-11,000บาท	57	70.40
11,001-17,000บาท	3	3.70
17,001-23,000บาท	3	3.70
23,001บาทขึ้นไป	1	1.20
ค่าต่ำสุด = 3,000 ค่าสูงสุด = 50,000 ค่าเฉลี่ย = 8,091.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5,751.61		
รวม	81	100.00

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนยาวนานที่สุดคือ 80 ปี และอาศัยเป็นระยะเวลาสั้นที่สุดคือ 2 ปี โดยหัวหน้าครัวเรือนเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.60) มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 26-40 ปี รองลงมาร้อยละ 14.80 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41-55 ปี ร้อยละ 13.60 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 10 ปีหรือต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 8.60 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-25 ปี ร้อยละ 4.90 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 56-70 ปี และร้อยละ 2.50 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 71 ปีขึ้นไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 12 เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ช่วงอายุ 25-46 ปี และเป็นกลุ่มคนที่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านแม่กลางหลวงตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ดังผลการศึกษาของ ราเมศร์ พรหมชาติ (2545: 81 อ้างใน วราภรณ์ ดวงแสง, 2553: 189) พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมายาวนานย่อมมีความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และหวงแหนทรัพยากร ดังนั้นจึงคาดว่าระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนที่แตกต่างกันอาจส่งผลให้ครัวเรือนมีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวแตกต่างกันด้วย

ตารางที่ 12 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
10ปีหรือต่ำกว่า	11	13.60
11-25ปี	7	8.60
26-40ปี	45	55.60
41-55ปี	12	14.80
56-70ปี	4	4.90
71ปีขึ้นไป	2	2.50
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 80 ค่าเฉลี่ย = 32.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 15.07		
รวม	81	100.00

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุดคือ 10 คน และต่ำสุดคือ 2 คน โดยหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 50.60 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 32.10 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 13.60 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7-8 คน ร้อยละ 2.50 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 8 คนขึ้นไป และร้อยละ 1.20 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 13 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขนาดเล็ก ดังที่ผลการศึกษาของสุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล (2544: 46) พบว่าเหตุผลหนึ่งที่ครัวเรือนเป็นครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่เรียนอยู่ในชั้นสูงกว่าระดับประถมศึกษาได้เข้าไปศึกษาต่อ และพักอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง และบางครัวเรือนมีสมาชิกไปทำงานในอำเภอเมืองหรือต่างจังหวัด ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนมีความแตกต่างกันในด้านขนาด จึงส่งผลให้แต่ละครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวในระดับที่แตกต่างกัน และเมื่อครัวเรือนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวก็ย่อมแตกต่างกันด้วย

ตารางที่ 13 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
1-2คน	1	1.20
3-4คน	41	50.60
5-6คน	26	32.10
7-8คน	11	13.60
8คนขึ้นไป	2	2.50
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 10 ค่าเฉลี่ย = 4.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.62		
รวม	81	100.00

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงจำนวนทั้งสิ้น 81 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 35 ครัวเรือน (ร้อยละ 43.20) ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีจำนวน 46 ครัวเรือน (ร้อยละ 56.80) ดังรายละเอียดในตารางที่ 14 เนื่องจากครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับอาชีพหลักของตนเอง และให้ความสำคัญกับอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพเสริม ซึ่งครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้แก่ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น บริการด้านที่พัก (โฮมสเตย์และรีสอร์ท) บริการรับส่งนักท่องเที่ยว และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งในการศึกษานี้ผู้ศึกษาคาดว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกับสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีการรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันด้วย

ตารางที่ 14 จำนวน และร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	หัวหน้าครัวเรือน (N=81)	
	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	46	56.80
มี	35	43.20
รวม	81	100.00

การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การศึกษาการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว พบว่าครัวเรือนที่มีการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.52 ซึ่งอธิบายได้ว่าครัวเรือนมีการรับรู้ถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 15

ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับมากจำนวน 12 ประเด็น ได้แก่ การรับรู้ว่าการท่องเที่ยวช่วยให้คนในชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.94) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.80) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม และรู้จักเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างมีศักดิ์ศรี (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.73) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.69) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.67) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อดำเนินงานด้านต่างๆในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.63) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีงานทำ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.56) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน และสนิทสนมกันมากขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.56) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.54) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษาแก่คนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.53) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค เช่น ถนน การประปา ไฟฟ้า และการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.52) และรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองเป็นสินค้าของที่ระลึกจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว เป็นต้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.47)

นอกจากนี้ ครั้วเรือนยังมีการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับปานกลางจำนวน 3 ประเด็น โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) รับรู้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนของท่านเพิ่มมากขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.27) และครัวเรือนมีการรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนอพยพย้ายถิ่นฐานออกไปจากชุมชนในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.56)

จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการท่องเที่ยวช่วยให้คนในชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.94) เนื่องจากชาวปกากะญอเป็นชนเผ่าที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับป่าเขาลำเนาไพร จากคำสอนของบรรพบุรุษที่สั่งสมให้รู้จักใช้สมุนไพรในป่ารักษาร่างกายยามเจ็บไข้ รู้จักการใช้ประโยชน์จากผืนป่านานัปการ ชีวิตพวกเขามีความเกี่ยวพันกันตลอดไม่ต่างกับคนหรือกับป่า ความเชื่อของชาวปกากะญอมีผลทำให้ผืนป่ายังคงอยู่ได้อย่างอุดมสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการอนุรักษ์อย่างแท้จริง เนื่องจากชีวิตตั้งแต่แรกเกิดของชาวปกากะญอจะผูกพันเกี่ยวข้องกับป่า ยามมีเด็กแรกเกิด ผู้เป็นพ่อจะนำสายสะดือของเด็กแรกเกิดไปแขวนไว้ที่ต้นไม้ใหญ่ พวกเขาเชื่อว่าต้นไม้ต้นนั้นจะเป็นต้นไม้ประจำตัว เป็นผู้พิทักษ์ดูแลชีวิตเด็กให้เติบโตขึ้นมาอย่างแข็งแรงเหมือนกับต้นไม้ใหญ่ ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านจะรู้และไม่มีผู้ใดไปตัดต้นไม้ต้นนั้น หากตัดไม้ลงจะเป็นการทำลายชีวิตคนนั้นไปด้วย (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2558: ระบบออนไลน์) และเมื่อมีการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนจึงกลายเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่ให้บริการและตอบสนองนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ น้ำตกผาดอกเสี้ยว นาขั้นบันได และเส้นทางเดินชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน จึงทำให้ครัวเรือนรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในการเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปมากขึ้น นอกจากนี้ครัวเรือนยังมีการรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) เนื่องจากแต่เดิมครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาทิ ปลูกข้าวแบบขั้นบันได ทำไร่กาแฟ ปลูกผัก เพาะปลูกดอกไม้ และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และเมื่อชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครัวเรือนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกจึงทำให้ครัวเรือนมีอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว อาทิ มีคัคเทศก์ท้องถิ่น บริการที่พัก (โฮมสเตย์ และรีสอร์ทชุมชน) และบริการรับส่งนักท่องเที่ยว เป็นต้น จึงทำให้ครัวเรือนมีรายได้เสริมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก ส่งผลให้ครัวเรือนมีการรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว และทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นในชุมชน

ดังที่กล่าวมานี้สามารถอธิบายตามทฤษฎีการรับรู้ได้ว่าปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้น คือลักษณะภายในตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็น ประสบการณ์ ความเชื่อ ความสนใจ ความคาดหวัง การให้คุณค่า การถูกชักจูง รวมไปถึงสิ่งเร้าภายนอกไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม

จาริต ประเพณี และบุคคลที่อยู่รอบๆตัว (เลิศพร ภาระสกุล, 2556: 246) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเป็นตัวแปรซึ่งคาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน

ตารางที่ 15 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการรับรู้
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การท่องเที่ยวช่วยให้คนในชุมชนได้ เห็นเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ และ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม	16	19.80	45	55.60	19	23.50	1	1.20	0	0.00	3.94	มาก
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น	14	17.30	39	48.10	26	32.10	2	2.50	0	0.00	3.80	มาก
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเรียนรู้ ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม และรู้จัก เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างมี ศักดิ์ศรี	6	7.40	49	60.50	24	29.60	2	2.50	0	0.00	3.73	มาก
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	8	9.90	42	51.90	29	35.80	2	2.50	0	0.00	3.69	มาก
5. การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้คนใน ชุมชนเกิดความรัก และความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นของตน	8	9.90	39	48.10	33	40.70	1	1.20	0	0.00	3.67	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการรับรู้
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
6. การท่องเที่ยวทำให้มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อดำเนินงานด้านต่างๆในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น	4	4.90	45	55.60	30	37.00	2	2.50	0	0.00	3.63	มาก
7. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีงานทำ	5	6.20	45	55.60	23	28.40	6	7.40	2	2.50	3.56	มาก
8. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน และสนิทสนมกันมากขึ้น	8	9.90	35	43.20	32	39.50	6	7.40	0	0.00	3.56	มาก
9. การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชน	2	2.50	42	51.90	35	43.20	2	2.50	0	0.00	3.54	มาก
10. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษาแก่คนในชุมชน	7	8.60	31	38.30	41	50.60	2	2.50	0	0.00	3.53	มาก
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค เช่น ถนน การประปา ไฟฟ้า และการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น	11	13.60	29	35.80	33	40.70	7	8.60	1	1.20	3.52	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับการ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	รับรู้
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองเป็นสินค้าของที่ระลึก จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น	9	11.10	29	35.80	34	42.00	9	11.10	0	0.00	3.47	มาก
13. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น	2	2.50	34	42.00	36	44.40	8	9.90	1	1.20	3.35	ปานกลาง
14. การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม	4	4.90	30	37.00	36	44.40	6	7.40	5	6.20	3.27	ปานกลาง
15. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนอพยพย้ายถิ่นฐานออกไปจากชุมชน	3	3.70	19	23.50	20	24.70	17	21.00	22	27.20	2.56	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											3.52	มาก

ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การศึกษาความคาดหวังในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ศึกษาครอบคลุมในประเด็น เศรษฐกิจภายในครัวเรือน การมีงานทำ การพัฒนาสาธารณูปโภค คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การสร้างความเจริญในท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า การสนับสนุนพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างประเทศ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน และการรักษาสีงแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีความคาดหวังในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.71 ซึ่งแสดงว่าครัวเรือนมีความคาดหวังในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 16

ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับมากทั้งหมด 15 ประเด็น ได้แก่ คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.93) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.85) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะมีแนวทางรักษาสีงแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.85) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างจิตสำนึกเรื่องการนำทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.83) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการพัฒนาย้อย่างยั่งยืนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.79) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้คนในชุมชนมีงานทำ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคที่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน เช่น ถนนภายในชุมชน เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสาร ระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า เป็นต้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้ครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.72) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.72) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.69) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะต้องไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.60) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.58) คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการพัฒนาชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.56) คาดหวังว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้เกิดการจัดตั้งกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.56) และคาดหวังว่าการท่องเที่ยวได้นำรายได้หรือผลประโยชน์อื่น ๆ มาสู่ชุมชนและมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43)

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.93) และคาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.85) เนื่องจากครัวเรือนได้รับรู้ว่าการท่องเที่ยวได้ส่งผลประโยชน์ให้แก่คนในชุมชน และการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มคนทั้งในประเทศ และต่างประเทศรู้จักหมู่บ้านแม่กลางหลวงในฐานะแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ฉะนั้นเมื่อหมู่บ้านแม่กลางหลวงเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ครัวเรือนในหมู่บ้านก็จะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย ประกอบกับกลุ่มคนบางกลุ่มนั้นยังไม่รู้จักหรือไม่เคยรับรู้เรื่องราวว่ามีชนเผ่าปกากะญออาศัยอยู่ในประเทศไทย ครัวเรือนในแม่กลางหลวงจึงคาดหวังให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชาวปกากะญอให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ครัวเรือนได้คาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะมีแนวทางรักษาสีงแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.85) เนื่องด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านแม่กลางหลวงเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรทางท่องเที่ยว มีการนำไปใช้ในเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อให้บริการและตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยว ฉะนั้นครัวเรือนจึงคาดหวังไว้ว่าการท่องเที่ยวจะมีแนวทางรักษาสีงแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2550: 22-23) ได้ระบุไว้ว่า ชุมชนต้องมีฐานทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความภูมิใจในชุมชน และเกิดการรักษาสืบต่อกันของชุมชน (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553: 17)

ดังที่กล่าวมานี้สามารถอธิบายจากทฤษฎีความคาดหวังได้ว่า ความคาดหวังเป็นความคิดมุ่งหวังหรือคาดหวังว่าบุคคลจะทำให้ได้ดังปรารถนาที่กำหนดไว้ (มณฑิตา สุจริตกุล, 2540: 13) รวมทั้งเป็นการตอบสนองความต้องการเพราะเมื่อบุคคลเกิดความต้องการแล้วความคาดหวังก็จะตามมาและก็จะคาดหวังสูงขึ้นไปอีกตามลำดับ ซึ่งเห็นได้จากทฤษฎีของ Maslow ที่กล่าวถึงลำดับขั้นความต้องการ โดยเริ่มจาก 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการความรักและการยอมรับ 4) ความต้องการยกย่องนับถือ และ 5) ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจตนเอง (เพชรหาลาภ, 2538: 10) จากผลการศึกษาได้พบว่าความคาดหวังของครัวเรือนนั้นเกิดขึ้นจากความต้องการให้การท่องเที่ยวช่วยส่งเสริม และพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้ความคาดหวังในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเป็นตัวแปรซึ่งคาดว่าน่าจะมีการสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ความคาดหวังผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับความ คาดหวัง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนเป็นที่ รู้จักของคนทั่วไปทั้งชาวไทย และ ต่างประเทศ	19	23.50	40	49.40	19	23.50	3	3.70	0	0.00	3.93	มาก
2. การท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการ เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่คน ทั่วไปทั้งชาวไทย และต่างประเทศ	16	19.80	39	48.10	24	29.60	2	2.50	0	0.00	3.85	มาก
3. การท่องเที่ยวจะมีแนวทางรักษา สิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น	13	16.00	46	56.80	19	23.50	3	3.37	0	0.00	3.85	มาก
4. การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างจิตสำนึก เรื่องการนำทรัพยากรธรรมชาติ และ วัฒนธรรมในชุมชนไปใช้ให้เกิด ประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด	16	19.80	39	48.10	22	27.20	4	4.90	0	0.00	3.83	มาก
5. การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการพัฒนา อย่างยั่งยืนในชุมชน	14	17.30	39	48.10	25	30.90	3	3.70	0	0.00	3.79	มาก

ตารางที่ 16 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ความคาดหวังผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับความ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	คาดหวัง
6. การท่องเที่ยวจะทำให้คนในชุมชนมี งานทำ	8	9.90	47	58.00	23	28.40	3	3.70	0	0.00	3.74	มาก
7. การท่องเที่ยวจะทำให้มีการพัฒนา สาธารณูปโภคที่เพียงพอต่อความ ต้องการของคนในชุมชน เช่น ถนน ภายในชุมชน เทคโนโลยีเพื่อการ ติดต่อสื่อสาร ระบบน้ำประปา ระบบ ไฟฟ้า เป็นต้น	12	14.80	42	51.90	22	27.20	4	4.90	1	1.20	3.74	มาก
8. การท่องเที่ยวจะทำให้ครัวเรือนมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	7	8.60	47	58.00	25	30.90	1	1.20	1	1.20	3.72	มาก
9. การท่องเที่ยวจะทำให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว	8	9.90	45	55.60	25	30.90	3	3.70	0	0.00	3.72	มาก
10. การท่องเที่ยวจะสร้างความเจริญ ให้แก่ชุมชน	8	9.90	46	56.80	23	28.40	2	2.50	2	2.50	3.69	มาก
11. การท่องเที่ยวจะต้องไม่ส่งผล กระทบด้านลบต่อชุมชน และทรัพยากร	15	18.50	28	34.60	32	39.50	3	3.70	3	3.70	3.60	มาก

ตารางที่ 16 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ความคาดหวังผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับความ คาดหวัง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ท่องเที่ยว ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่ใกล้เคียง	15	18.50	28	34.60	32	39.50	3	3.70	3	3.70	3.60	มาก
12. การท่องเที่ยวจะทำให้สมาชิกใน ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น	6	7.40	39	48.10	32	39.50	4	4.90	0	0.00	3.58	มาก
13. การท่องเที่ยวจะทำให้หน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ ความสำคัญ และสนับสนุนการพัฒนา ชุมชน	9	11.10	34	42.00	31	38.30	7	8.60	0	0.00	3.56	มาก
14. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะ ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งกองทุนที่เอื้อ ประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคมของชุมชน	11	13.60	38	46.90	21	25.90	7	8.60	4	4.90	3.56	มาก
15. การท่องเที่ยวได้นำรายได้หรือ ผลประโยชน์อื่นๆมาสู่ชุมชน และมีการ กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม	8	9.90	29	35.80	36	44.40	6	7.40	2	2.50	3.43	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											3.71	มาก

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของครัวเรือนบ้านแม่กลางหลวงได้ศึกษาครอบคลุมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.02 ซึ่งแสดงว่าครัวเรือนบ้านแม่กลางหลวงมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดในตารางที่ 17

ครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวระดับปานกลาง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 17 ประเด็น ได้แก่ การร่วมหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.22) การมีส่วนร่วมในการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดกฎระเบียบในการท่องเที่ยวของท้องถิ่น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.17) การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.12) การมีส่วนร่วมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.09) การมีความเห็นชอบในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.07) การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.07) การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.06) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.06) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลตอบแทนจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นธรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.05) การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.01) การมีส่วนร่วมในการให้บริการด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.99) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.98) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.96) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลความต้องการของท้องถิ่นที่มีต่อจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.94) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.88) การมีบทบาทในการตัดสินใจและยอมรับให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวภายในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.86) และการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.86)

จากผลการศึกษา ครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวระดับปานกลาง ในประเด็นการร่วมหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.22) ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่แม้ว่าจะไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงตั้งผลการศึกษาข้างต้น แต่ทุกครัวเรือนเป็นเจ้าของทรัพยากรในท้องถิ่น จึง

ต้องร่วมกันบำรุงรักษา เพราะเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันบำรุง เพื่อให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552: 94-96) ดังนั้น ครั้วเรือนจึงต้องร่วมกันหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ครั้วเรือน ยังมีส่วนร่วมในการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดกฎระเบียบในการท่องเที่ยวของ ท้องถิ่นในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.17) เนื่องด้วยบุคคลที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายใน ชุมชน รวมถึงคนในชุมชนเองมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น ครั้วเรือนจึงร่วมกันกำหนด กฎระเบียบต่างๆให้มีมาตรฐาน และร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่ง ท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552: 94-96)

ดังที่กล่าวมานี้สามารถอธิบายจากแนวคิดการมีส่วนร่วมได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการ พัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรของระบบ ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความ ห่วงเห่น มีความรู้สึกพึงพิง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิด การพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนตนเอง และระหว่างชุมชนกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (นำชัย ทนุผล, 2542: 157-158) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้การมีส่วนร่วมใน การท่องเที่ยวเป็นตัวแปรซึ่งคาดว่าน่าจะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ของครั้วเรือน และนำกระบวนการการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการลดผลกระทบการท่องเที่ยวโดย ชุมชน

ตารางที่ 17 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ส่วนร่วมในการตัดสินใจ												
1.1 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน	1	1.20	31	38.80	30	37.00	15	18.50	4	4.90	3.12	ปานกลาง
1.2 ครัวเรือนมีความเห็นชอบในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน	4	4.90	24	29.60	30	37.00	20	24.70	3	3.70	3.07	ปานกลาง
1.3 ครัวเรือนมีบทบาทในการตัดสินใจและยอมรับให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวภายในชุมชน	5	6.20	16	19.80	29	35.80	25	30.90	6	7.40	2.86	ปานกลาง
2. ส่วนร่วมในการดำเนินการ												
2.1 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว	4	4.90	26	32.10	29	35.80	17	21.00	5	6.20	3.09	ปานกลาง
2.2 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	7	8.60	22	27.20	26	32.10	21	25.90	5	6.20	3.06	ปานกลาง
2.3 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการให้บริการด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	2	2.50	26	32.10	30	37.00	15	18.50	8	9.90	2.99	ปานกลาง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับการมี
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	ส่วนร่วม
2.4 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2	2.50	24	29.60	30	37.00	19	23.50	6	7.40	2.96	ปานกลาง
2.5 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3	3.70	19	23.50	30	37.00	22	27.20	7	8.60	2.86	ปานกลาง
3. ส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์												
3.1 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน	6	7.40	27	33.30	31	38.30	13	16.00	4	4.90	3.22	ปานกลาง
3.2 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน หรือกระทำความผิดกฎระเบียบในการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	7	8.60	27	33.30	26	32.10	15	18.50	6	7.40	3.17	ปานกลาง
3.3 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวของชุมชน	3	3.70	22	27.20	39	48.10	12	14.80	5	6.20	3.07	ปานกลาง
3.4 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการได้รับผลตอบแทนจากการจัดการท่องเที่ยวโดย	4	4.90	21	25.90	37	45.70	13	16.00	6	7.40	3.05	ปานกลาง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับการมี
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	ส่วนร่วม
ชุมชนที่เป็นธรรม												
3.5 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน	3	3.70	23	28.40	32	39.50	18	22.20	5	6.20	3.01	ปานกลาง
4. ส่วนร่วมในการประเมินผล												
4.1 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน	4	4.90	28	34.60	24	29.60	19	23.50	6	7.40	3.06	ปานกลาง
4.2 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3	3.70	26	32.10	25	30.90	20	24.70	7	8.60	2.98	ปานกลาง
4.3 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการประเมินผลความต้องการของท้องถิ่นที่มีต่อจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน	3	3.70	22	27.20	31	38.30	17	21.00	8	9.90	2.94	ปานกลาง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับการมี
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	ส่วนร่วม
4.4 ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชน	4	4.90	20	24.70	28	34.60	20	24.70	9	11.10	2.88	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											3.02	ปานกลาง

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ การแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม การเสียค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน การมีหนี้สินจากการร่วมลงทุนด้านการท่องเที่ยว และการซื้อขายที่ดินภายในชุมชนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจนั้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.68 ซึ่งอธิบายได้ว่าหลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดในตารางที่ 18

หลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง นั่นคือการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.11) รองลงมาการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เป็นฤดูกาล หากเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวครัวเรือนมีรายได้ลดลง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.06) การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.01) การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.98) การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีการจ่ายเงินมากขึ้นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของร้านค้าในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.95) การเสียค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน เช่น ค่าจัดเก็บขยะ ค่าบำรุงไฟฟ้าและระบบน้ำประปา เป็นต้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.65) และการรับรู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.63)

นอกจากนี้ ประเด็นที่ครัวเรือนมีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อยหลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินจากการร่วมลงทุนสำหรับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.23) รับรู้ว่าการภายในชุมชนมีแนวโน้มในการซื้อขายที่ดินระหว่างคนในชุมชนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.15) และรับรู้ว่าการภายในชุมชนมีแนวโน้มในการขายที่ดินแก่บุคคลภายนอกเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.05)

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลกระทบในด้านบวก เนื่องจากก่อนการมีการท่องเที่ยวโครงสร้างทางเศรษฐกิจยังเป็นการเกษตร แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจการเกษตรเป็นเศรษฐกิจเพื่อการบริหารในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนทำให้เกิดการใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการในด้านต่างๆ รายได้เหล่านี้

จะตกอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจและประชาชนในท้องถิ่น (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552: 104-107) ซึ่งส่วนใหญ่ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงยังคงให้ความสำคัญกับอาชีพหลัก และเห็นว่ารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมที่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้ ถึงแม้ว่าจำนวนเงินที่ได้รับจะไม่มากนัก แต่ครัวเรือนก็มีความพอใจและยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป ประกอบกับครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นมีจำนวนน้อยกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม จึงทำให้ครัวเรือนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมในระดับปานกลาง นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายในระดับปานกลางเช่นกัน ถึงแม้ว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนมาจากอาชีพหลัก แต่ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวครัวเรือนก็มีรายได้เสริมจากการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนที่เพียงพอต่อการนำไปใช้จ่ายในครัวเรือน ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 157) ได้กล่าวว่าเมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆก็จะก่อให้เกิดรายได้กระจายสู่ประชาชนในสถานที่ท่องเที่ยว จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพียงพอ และขยายการบริการรูปแบบต่างๆเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งครัวเรือนยังได้รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับปานกลาง เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดธุรกิจท่องเที่ยวขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการด้านท่องเที่ยวซึ่งเป็นบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552: 107-110) แต่สำหรับบ้านแม่กลางหลวงนั้นการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพเสริม ฉะนั้นการหันมาประกอบอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวในชุมชนของครัวเรือนจึงอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนประเด็นผลกระทบด้านลบที่ครัวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบในระดับปานกลางได้แก่ ครัวเรือนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เป็นฤดูกาลในระดับปานกลาง หากเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวครัวเรือนมีรายได้ลดลง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.06) เนื่องจากบ้านแม่กลางหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีฤดูกาลท่องเที่ยว ด้วยภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ นักท่องเที่ยวจึงนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว (เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์) มากกว่าฤดูอื่นๆ (เดือนมีนาคมถึงเดือนกันยายน) ฉะนั้นเมื่อมีการท่องเที่ยวมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดรายได้ที่ไม่สม่ำเสมอขึ้นในแต่ละฤดูกาลท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวซึ่งส่งผลให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อยลงไปด้วย เป็นเหตุให้ไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักอยู่ตลอดเวลาเพราะจะมีความเสี่ยงสูง อีกทั้งเกิดปัญหาว่างงานในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552: 104-107)

ตารางที่ 18 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการเปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม	3	3.70	24	29.60	38	46.90	11	13.60	5	6.20	3.11	ปานกลาง
2. ช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวครัวเรือนมีรายได้ลดลง	7	8.60	16	19.80	39	48.10	13	16.00	6	7.40	3.06	ปานกลาง
3. ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย	3	3.70	13	16.00	50	61.70	12	14.80	3	3.70	3.01	ปานกลาง
4. สมาชิกในครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวในชุมชน	4	4.90	20	24.70	36	44.40	12	14.80	9	11.10	2.98	ปานกลาง
5. หลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนครัวเรือนมีการจ่ายเงินมากขึ้นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของร้านค้าในชุมชน	3	3.70	13	16.00	44	54.30	19	23.50	2	2.50	2.95	ปานกลาง
6. ครัวเรือนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน เช่น ค่าจัดเก็บขยะ ค่าบำรุงไฟฟ้าและระบบน้ำประปา เป็นต้น	3	3.70	10	12.30	31	38.30	30	37.00	7	8.60	2.65	ปานกลาง
7. ครัวเรือนมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	2	2.50	13	16.00	31	38.30	23	28.40	12	14.80	2.63	ปานกลาง

ตารางที่ 18 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้าน เศรษฐกิจ	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับการ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	เปลี่ยนแปลง
8. สมาชิกในครัวเรือนมีหนี้สินจากการ ร่วมลงทุนสำหรับการให้บริการด้านการ ท่องเที่ยว	3	3.70	7	8.60	24	29.60	19	23.50	28	34.60	2.23	น้อย
9. ภายในชุมชนมีแนวโน้มในการซื้อขาย ที่ดินระหว่างคนในชุมชนเพื่อนำมาใช้ ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว	2	2.50	4	29.60	24	29.60	25	30.90	26	32.10	2.15	น้อย
10. ภายในชุมชนมีแนวโน้มในการขาย ที่ดินแก่บุคคลภายนอกเพื่อนำมาใช้ ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว	1	1.20	8	9.90	18	22.20	21	25.90	33	40.70	2.05	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											2.68	ปานกลาง

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม

การศึกษาผลกระทบด้านสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาสาธารณูปโภคภายในชุมชน คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม การอพยพย้ายถิ่น และการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ครั้วเรือนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมภายในชุมชนนั้นมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.25 ซึ่งแสดงว่าหลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครั้วเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดในตารางที่ 19

หลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ครั้วเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในระดับมากในประเด็นดังนี้ ครั้วเรือนมีระบบไฟฟ้าส่องสว่างที่ดีขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 3.62) รองลงมาการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีน้ำใจ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (คะแนนเฉลี่ย 3.58) การท่องเที่ยวส่งผลให้ครั้วเรือนมีความเข้าใจและมีความสัมพันธ์อันดีกับนักท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 3.57) การท่องเที่ยวทำให้ครั้วเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขในการดำรงชีวิต (คะแนนเฉลี่ย 3.54) และการท่องเที่ยวส่งผลให้ครั้วเรือนมีระบบน้ำประปาที่พอเพียงต่อการใช้ (คะแนนเฉลี่ย 3.52)

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ครั้วเรือนรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง ได้แก่ การอบรม เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของครั้วเรือน (คะแนนเฉลี่ย 3.35) รองลงมาการท่องเที่ยวทำให้ภายในชุมชนมีถนนตัดผ่านและเข้าถึงบ้านได้สะดวก (คะแนนเฉลี่ย 3.31) การท่องเที่ยวทำให้สมาชิกในครั้วเรือนได้ใช้เวลาในการอยู่ร่วมกันและพูดคุยปรึกษาหารือกัน (คะแนนเฉลี่ย 3.26) และหลังจากมีการท่องเที่ยวมีบุคคลจากภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน (คะแนนเฉลี่ย 2.64) ส่วนประเด็นที่คนในชุมชนมีการอพยพย้ายถิ่นออกไปจากหมู่บ้านหลังจากมีการท่องเที่ยวนั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 2.12)

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า หลังจากมีการท่องเที่ยว ครั้วเรือนส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีระบบไฟฟ้าส่องสว่างที่ดีขึ้นและมีระบบน้ำประปาที่เพียงพอต่อการใช้ในระดับมาก ซึ่งเป็นประเด็นผลกระทบด้านบวก เนื่องจากแต่เดิมด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์บ้านแม่กลางหลวงเป็นพื้นที่ห่างไกลความเจริญ เป็นหมู่บ้านเล็กๆที่มีชาวปากเกอะญออพยพมาตั้งถิ่นฐานจึงทำให้ครั้วเรือนยังไม่มีสาธารณูปโภคพื้นฐาน หลังจากมีจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายในพื้นที่เพื่อเป็นการรองรับและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงได้เข้ามาสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้ครั้วเรือนมีไฟฟ้าส่องสว่าง และน้ำประปาภูเขาใช้กันจนถึงทุกวันนี้ ดังที่ฉันทิช วรรณนอม (2552: 107-110) ระบุว่าเมื่อเกิดการท่องเที่ยว ย่อมต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคม

ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ประเด็นรองลงมาคือ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีน้ำใจ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในระดับมาก เนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตของชาวปกากะญออาศัยอยู่กันแบบเครือญาติ จึงทำให้แต่ละครัวเรือนมีการเกื้อกูลและแบ่งปันกันเสมอมา และหลังจากมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบางครัวเรือนได้เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงทำให้แต่ละครัวเรือนได้มีโอกาสพบปะพูดคุยและร่วมปรึกษาหารือในการวางแผนดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชนด้วยกัน ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 158) กล่าวว่าว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีในชุมชน กล่าวคือก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่า มีความรัก และหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นผลให้คนในชุมชนร่วมมือกันพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้การท่องเที่ยวได้ทำให้ครัวเรือนมีความเข้าใจและมีความสัมพันธ์อันดีกับนักท่องเที่ยวในระดับมาก เนื่องจากหมู่บ้านแม่กลางหลวงเป็นหมู่บ้านปกากะญอจึงมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมไปถึงภาษาที่ใช้สื่อสารในท้องถิ่นแตกต่างไปจากคนไทยและต่างประเทศ ดังนั้นเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้าไปในหมู่บ้านนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศจึงมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนทำความเข้าใจต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในท้องถิ่น รวมไปถึงคนในท้องถิ่นเองก็ได้เกิดความสัมพันธ์อันดี และเคารพถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างเข้าใจ รวมถึงการท่องเที่ยวได้ทำให้ครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขในการดำรงชีวิตในระดับมาก ซึ่งแต่เดิมครัวเรือนส่วนใหญ่ในบ้านแม่กลางหลวงมีอาชีพทำการเกษตร รายได้จากการทำเกษตรก็ไม่มากนัก อีกทั้งยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือสาธารณูปโภคใดๆภายในหมู่บ้าน แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเศรษฐกิจของชุมชนก็ดีขึ้นกว่าเดิม มีการสร้างอาชีพ และการจ้างงานมากขึ้นในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้และมีอำนาจซื้อมากขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นผลให้ประชาชนยกมาตรฐานการครองชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ฉันทิช วรรณธอม: 107-110)

ส่วนประเด็นผลกระทบด้านลบ ครัวเรือนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้มีบุคคลจากภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านในระดับปานกลาง สำหรับหมู่บ้านแม่กลางหลวงนั้นบุคคลภายนอกที่เข้ามาดำเนินธุรกิจให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่มากนัก ได้แก่ ผู้ประกอบการรีสอร์ท ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้ประกอบการร้านกาแฟ ซึ่งผู้ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจเป็นชาวปกากะญอในหมู่บ้านใกล้เคียงกันและเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคย รู้จักกับคนในพื้นที่เป็นอย่างดี โดยการเข้ามาดำเนินธุรกิจหรือประกอบอาชีพในหมู่บ้านแม่กลางหลวงนั้นมักกระเบียดว่าไม่อนุญาตให้คนในพื้นที่มีการซื้อขายที่ดินกับบุคคลภายนอกแต่อนุญาตให้เช่าที่ดินในการดำเนินธุรกิจได้เพียงอย่างเดียว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่จะทำให้คนในพื้นที่ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ในอัตราส่วนแบ่งค่อนข้างน้อย ซึ่งในความถูกต้องผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ควรตกอยู่กับคนในชุมชนนั้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 157)

ตารางที่ 19 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการเปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. หลังจากมีการท่องเที่ยว ส่งผลให้ครัวเรือนมีระบบไฟฟ้าส่องสว่างที่ดีขึ้น	14	17.30	30	37.00	31	38.30	4	4.90	2	2.50	3.62	มาก
2. หลังจากมีการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีน้ำใจ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	11	13.60	30	37.00	36	44.40	3	3.70	1	1.20	3.58	มาก
3. หลังจากมีการท่องเที่ยว ครัวเรือนมีความเข้าใจ และมีความสัมพันธ์อันดีกับนักท่องเที่ยว	10	12.30	32	39.50	33	40.70	6	7.40	0	0.00	3.57	มาก
4. หลังจากมีการท่องเที่ยว สมาชิกภายในครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุขในการดำรงชีวิต	9	11.10	29	35.80	40	49.40	3	3.70	0	0.00	3.54	มาก
5. หลังจากมีการท่องเที่ยว ส่งผลให้ครัวเรือนมีระบบน้ำประปาที่พอเพียงต่อการใช้	15	18.50	24	29.50	32	39.50	8	9.90	2	2.50	3.52	มาก
6. หลังจากมีการท่องเที่ยว สมาชิกในครัวเรือนได้รับการอบรม เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	7	8.60	28	34.60	32	39.50	14	17.30	0	0.00	3.35	ปานกลาง

ตารางที่ 19 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน	ระดับการ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	เปลี่ยนแปลง
7. หลังจากมีการท่องเที่ยว ภายในชุมชนมีถนนตัดผ่าน และเข้าถึงบ้านของท่านได้สะดวก	13	16.00	21	25.90	31	38.30	10	12.30	6	7.40	3.31	ปานกลาง
8. หลังจากมีการท่องเที่ยว สมาชิกในครัวเรือนใช้เวลาในการอยู่ร่วมกัน และพูดคุยปรึกษาหารือกันในระดับใด	3	3.70	26	32.10	42	51.90	9	11.10	1	1.20	3.26	ปานกลาง
9. หลังจากมีการท่องเที่ยว มีบุคคลจากภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน	2	2.50	16	19.80	30	37.00	17	21.00	16	19.80	2.64	ปานกลาง
10. หลังจากมีการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีการอพยพย้ายถิ่นออกไปจากหมู่บ้าน	2	2.50	10	12.30	16	19.80	21	25.90	32	39.50	2.12	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											3.25	ปานกลาง

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

การศึกษาผลกระทบด้านวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ในประเด็นเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของคนในชุมชน การแต่งกายของคนในชุมชน การผลิตและจำหน่าย ศิลปหัตถกรรมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม การแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรม การฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิม และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ครั้วเรือนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมภายใน ชุมชนนั้นมีคะแนนเฉลี่ยรวม 2.99 ซึ่งแสดงว่าหลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครั้วเรือนในหมู่บ้านแม่ กลางหลวงมีการรับรู้ว่ามีชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 20

หลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ครั้วเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่ามีชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมในระดับปานกลางจำนวน 5 ประเด็น นั่นคือการท่องเที่ยวทำให้เกิด การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันระหว่างครั้วเรือนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 3.40) รองลงมาการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีการฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของปกากะญอมากขึ้น (คะแนน เฉลี่ย 3.21) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตและจำหน่ายศิลปหัตถกรรมของชุมชน (คะแนนเฉลี่ย 3.15) หลังจากมีการท่องเที่ยวส่งผลให้คนในชุมชนหันมาแต่งกายในลักษณะเดียวกับนักท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 2.79) และหลังจากมีการท่องเที่ยวคนในชุมชนมีการสื่อสารโดยใช้ภาษาเหนือหรือภาษาไทยแทนภาษาปกากะญอ (คะแนนเฉลี่ย 2.74)

นอกจากนี้ครั้วเรือนยังรับรู้ว่ามีชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับมากจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้ครั้วเรือนรู้สึกหวงแหนและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง (คะแนนเฉลี่ย 3.63) รองลงมาการท่องเที่ยวทำให้ครั้วเรือนเกิดความเข้าใจและยอมรับถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ (คะแนนเฉลี่ย 3.44) ส่วนประเด็นที่ครั้วเรือนรับรู้ว่ามีชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อยมีจำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ สมาชิกในครั้วเรือนมีการบริโภคอาหารลักษณะเดียวกับนักท่องเที่ยว เช่น อาหารตามสั่ง บะหมี่กึ่ง สำเร็จรูป น้ำอัดลม เป็นต้น (คะแนนเฉลี่ย 2.60) การใช้ภาษาต่างประเทศหรือภาษาไทยพูดสื่อสารกับ นักท่องเที่ยวของคนในชุมชน (คะแนนเฉลี่ย 2.52) และประเพณีและวัฒนธรรมของชาวปกากะญอที่ ปฏิบัติสืบทอดกันมาเปลี่ยนแปลงไป (คะแนนเฉลี่ย 2.42)

จากผลการศึกษา ในประเด็นผลกระทบด้านบวกทำให้ทราบว่า หลังจากมีการท่องเที่ยวครั้วเรือน ส่วนใหญ่รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครั้วเรือนรู้สึกหวงแหนและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองในระดับ มาก เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมของตนเองอย่างพร้อมเพรียง (ฉันทิช วรรณณอม, 2552: 110-111) รองลงมาครั้วเรือนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครั้วเรือนเกิดความเข้าใจและยอมรับถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ในระดับมาก ซึ่งหมู่บ้าน แม่กลางหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว

ภายในหมู่บ้าน โดยนักท่องเที่ยวในแต่ละสัญชาติมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดคนในชุมชนเกิดความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ (ฉันทิช วรรณธอม, 2552: 110-111) และหากอธิบายตามหลักทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม สติโซค วรานุสันติกุล (2546) ได้อธิบายไว้ว่าการที่คนเราจะมีปฏิสัมพันธ์กันนั้น คนเราจะคิดถึงการลงทุนและผลตอบแทนจากปฏิสัมพันธ์นั้นด้วย ซึ่งในที่นี้นักท่องเที่ยวก็เปรียบเสมือนผู้ลงทุนเพื่อเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ส่วนคนในชุมชนคือผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวก็เปรียบเสมือนผู้ขาย และเมื่อทั้งสองฝ่ายเกิดความพึงพอใจกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็จะส่งผลให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันระหว่างครัวเรือนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เนื่องจากการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของนักท่องเที่ยว ทำคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่และนักท่องเที่ยวได้เกิดการสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องของการแสดงออกความคิดเห็นหรือเรียนรู้ภาษาของกันและกัน (ฉันทิช วรรณธอม, 2552: 110-111) แต่ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ สามารถพูดสื่อสารได้เฉพาะภาษาท้องถิ่น (ปกากะญอ) ภาษาเหนือ และภาษาไทย ฉะนั้นสำหรับการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ครัวเรือนได้มีการสื่อสารผ่านมัคคุเทศก์ที่มากับนักท่องเที่ยวแทน และให้มัคคุเทศก์เป็นสื่อกลางในการสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว ดังนั้นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันระหว่างครัวเรือนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวจึงอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนประเด็นผลกระทบด้านลบ ครัวเรือนรับรู้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลให้คนในชุมชนหันมาแต่งกายในลักษณะเดียวกับนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ซึ่งการแต่งกายชุดปกากะญอในชีวิตประจำวันของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงยังคงมีให้พบเห็นกันบ้างในกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ แต่สำหรับวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ส่วนมีการแต่งกายชุดชนเผ่าเฉพาะในวันสำคัญทางประเพณี ซึ่งชูสิทธิ์ ชูชาติ (2546: 169-176) ได้กล่าวไว้ว่า การที่คนในท้องถิ่นยอมรับวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของนักท่องเที่ยวมากกว่าทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ย่อมตอกย้ำพฤติกรรมซ้ำๆ ให้แก่บุคคลในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีจึงทำให้คนในท้องถิ่นเกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมและวัฒนธรรมนักท่องเที่ยว อาทิ การแต่งกาย การบริโภคอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้หลังจากมีการท่องเที่ยวคนในชุมชนมีการสื่อสารโดยใช้ภาษาเหนือหรือภาษาไทยแทนภาษาปกากะญอในระดับปานกลาง หลังจากมีการท่องเที่ยวชุมชนมีความเจริญมากกว่าแต่ก่อน ทำให้คนในชุมชนได้รับการศึกษามากขึ้น โดยโรงเรียนภายในชุมชนได้มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย เพื่อให้คนในชุมชนสามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้ จึงทำให้กลุ่มวัยเด็กและวัยรุ่นใช้ภาษาไทยหรือภาษาเหนือพูดสื่อสารกัน และสามารถเขียนภาษาปกากะญอได้น้อยลง แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มคนวัยผู้ใหญ่และวัยชราในชุมชนก็ยังคงใช้ภาษาปกากะญอในการสื่อสารทั้งพูด อ่าน และเขียน

ตารางที่ 20 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)													
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการเปลี่ยนแปลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
1. การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนรู้สึกหงว เหว และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของ ตนเอง	15	18.50	29	35.80	30	37.00	6	7.40	1	1.20	3.63	มาก	
2. การท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนเกิด ความเข้าใจ และยอมรับถึงวัฒนธรรมที่ แตกต่างได้	3	3.70	37	45.70	35	43.20	5	6.20	1	1.20	3.44	มาก	
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ระหว่างครัวเรือนกับนักท่องเที่ยว	6	7.40	29	35.80	39	48.10	5	6.20	2	2.50	3.40	ปานกลาง	
4. หลังจากมีการท่องเที่ยว ชุมชนได้มี การฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของปก าเกะญอมาใช้ประโยชน์ด้านการ ท่องเที่ยวมากขึ้น	4	4.90	23	28.40	41	50.60	12	14.80	1	1.20	3.21	ปานกลาง	
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิต และ จำหน่ายศิลปหัตถกรรมของชุมชน	2	2.50	24	29.60	42	51.90	10	12.30	3	3.70	3.15	ปานกลาง	
6. สมาชิกในครัวเรือนหันมาแต่งกายใน ลักษณะเดียวกับนักท่องเที่ยว	8	9.90	13	16.00	26	32.10	22	27.20	12	14.80	2.79	ปานกลาง	

ตารางที่ 20 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)												
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้าน วัฒนธรรม	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับการ เปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
7. การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนมีการ ใช้ภาษาเหนือหรือภาษาไทยแทน ภาษาปกากะญอ	4	4.90	17	21.00	37	33.30	20	24.70	13	16.00	2.74	ปานกลาง
8. สมาชิกในครัวเรือนมีการบริโภค อาหารลักษณะเดียวกับนักท่องเที่ยว เช่น อาหารตามสั่ง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำอัดลม เป็นต้น	3	3.70	11	13.60	34	42.00	17	21.00	16	19.80	2.60	น้อย
9. ครัวเรือนสามารถใช้ ภาษาต่างประเทศ หรือภาษาไทยพูด สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้	2	2.50	8	9.90	34	42.00	23	28.40	14	17.30	2.52	น้อย
10. ประเพณี และวัฒนธรรมของ ชาวปกากะญอที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เปลี่ยนแปลงไป	0	0.00	5	6.20	39	48.10	22	27.20	15	18.50	2.42	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											2.99	ปานกลาง

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบในประเด็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ที่ดิน มลภาวะในชุมชน การบุกรุกและยึดครองพื้นที่ในชุมชน และความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้างทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาพบว่า คริวเรือนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทางด้านสิ่งแวดล้อมนั้นมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.02 ซึ่งแสดงว่าหลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน คริวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดในตารางที่ 21

หลังจากมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง คริวเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมาก นั่นคือการท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนรักษาความสะอาดและจัดเก็บขยะมูลฝอย (คะแนนเฉลี่ย 3.86) รองลงมาการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ (คะแนนเฉลี่ย 3.75) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน (คะแนนเฉลี่ย 3.67) และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน (คะแนนเฉลี่ย 3.58) อีกทั้งคริวเรือนส่วนใหญ่ยังรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับน้อยเช่นกัน นั่นคือประเด็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตรในชุมชน (คะแนนเฉลี่ย 2.52) รองลงมาคือกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรป่าไม้ (คะแนนเฉลี่ย 2.48) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหามลภาวะในชุมชนซึ่งทำให้สภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและสกปรก (คะแนนเฉลี่ย 2.44) และการบุกรุก ครอบครองพื้นที่สาธารณประโยชน์ภายในชุมชนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 2.19)

นอกจากนี้คริวเรือนยังมีการรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง นั่นคือประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งมีการใช้ที่ดินการเกษตรมาสร้างเป็นสิ่งปลูกสร้างทางการท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 2.99) และสิ่งก่อสร้างด้านการท่องเที่ยวมีความไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันสวยงาม (คะแนนเฉลี่ย 2.70)

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า หลังจากมีการท่องเที่ยวคริวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนรักษาความสะอาดและจัดเก็บขยะมูลฝอยในระดับมาก ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 160) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้ผู้คนเดินทางเข้ามาในชุมชนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการรักษาความสะอาด เพื่อให้ชุมชนมีความน่าอยู่ และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อมาเยือนชุมชน ประกอบกับหมู่บ้านแม่กลางหลวงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของ

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เพื่อความเรียบร้อยในการรักษาความสะอาดในชุมชน ทางอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ได้มีการจำหน่ายถุงขยะให้แก่ครัวเรือนสำหรับใส่ขยะแต่ละประเภท และมีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ดำเนินการเก็บขยะภายในชุมชนทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ครัวเรือนได้รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยวิถีชีวิตของชาวปกากะญอที่เติบโตกับป่ามาตลอดชีวิต จึงมีความรักและผูกพันกับป่าเป็นอย่างมาก เมื่อมีการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติภายในหมู่บ้านจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงทำให้ครัวเรือนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น และร่วมกันอนุรักษ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปสู่รุ่นลูกหลาน ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 160) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

สำหรับประเด็นที่ครัวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลางนั้นคือ การเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งมีการใช้ที่ดินการเกษตรมาสร้างเป็นสิ่งปลูกสร้างทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากแต่เดิมพื้นที่ภายในหมู่บ้านเต็มไปด้วยพื้นที่ทางการเกษตรซึ่งเป็นทุ่งนาขั้นบันได ภายหลังเมื่อมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนที่เป็นเจ้าของที่ดินบริเวณโดยรอบนาขั้นบันไดได้มีการนำที่ดินมาก่อสร้างเป็นรีสอร์ทเพื่ออำนวยความสะดวกที่พักให้แก่นักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันการสร้างรีสอร์ทบริเวณโดยรอบทุ่งนาขั้นบันไดนั้นยังอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ไม่ได้มีการรุกรานพื้นที่ทางการเกษตรมากนัก แต่หากผู้ประกอบการรีสอร์ทเพิ่มจำนวนที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีการขยายพื้นที่ในการสร้างรีสอร์ทให้ใกล้ชิดกับทุ่งนามากขึ้นเรื่อยๆก็จะสร้างความเสียหายแก่พื้นที่การเกษตรได้ในอนาคต นอกจากนี้ครัวเรือนยังรับรู้ว่สิ่งก่อสร้างด้านการท่องเที่ยวมีความไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันสวยงามในระดับปานกลาง เนื่องจากภายในบ้านแม่กลางหลวงมีการสร้างรีสอร์ทหรือบ้านพักท่ามกลางวิวทิวทัศน์ของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทุ่งนาขั้นบันได และบริเวณริมน้ำตก โดยรูปแบบรีสอร์ทนั้นมีทั้งก่อสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ และก่อสร้างด้วยปูนอันเป็นวัสดุที่ไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ ซึ่งเทิดชาย ช่วยบำรุง (2552: 10) ได้กล่าวว่าสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมนั้นเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันสวยงาม

ตารางที่ 21 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้าน สิ่งแวดล้อม	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับการ เปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชน รักษาความสะอาด และจัดเก็บขยะมูล ฝอย	19	23.50	33	40.70	28	34.60	1	1.20	0	0.00	3.86	มาก
2. ทำให้ชุมชนมีการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้ คงอยู่	18	22.20	30	37.00	29	35.80	3	3.70	1	1.20	3.75	มาก
3. ทำให้เกิดการพัฒน และปรับปรุง สภาพแวดล้อมของชุมชน	11	13.60	38	46.90	26	32.10	6	7.40	0	0.00	3.67	มาก
4. เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ภายในชุมชน	15	18.50	25	30.90	33	40.70	8	9.90	0	0.00	3.58	มาก
5. การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้ที่ดินการเกษตรมาสร้างเป็นสิ่ง ปลูกสร้างทางการท่องเที่ยว	4	4.90	19	23.50	35	43.20	18	22.20	5	6.20	2.99	ปานกลาง
6. สิ่งก่อสร้างด้านการท่องเที่ยวมีความ ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เป็นการ ทำลายภูมิทัศน์อันสวยงาม	3	3.70	8	9.90	40	49.40	22	27.20	8	9.90	2.70	ปานกลาง

ตารางที่ 21 (ต่อ)

หัวหน้าครัวเรือน (N = 81)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้าน สิ่งแวดล้อม	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการเปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิด ความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตรใน ชุมชน	0	0.00	11	13.60	32	39.5	26	32.10	12	14.80	2.52	น้อย
8. กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิด ความเสียหายต่อทรัพยากรป่าไม้	0	0.00	6	7.40	38	46.90	26	32.10	11	13.60	2.48	น้อย
9. ก่อให้เกิดปัญหามลภาวะในชุมชน ซึ่ง ทำให้สภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และสกปรก	0	0.00	8	9.90	32	39.50	29	35.80	12	14.80	2.44	น้อย
10. มีการบุกรุก และครอบครองพื้นที่ สาธารณประโยชน์ภายในชุมชน เพื่อ แสวงหาผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว	1	1.20	5	6.20	28	34.60	21	25.90	26	32.10	2.19	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม											3.02	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน รายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการวิเคราะห์เป็น 2 ขั้นตอน สำหรับขั้นแรกเป็นการคัดเลือกปัจจัยเข้าสู่สมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระ เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเป็นอิสระต่อกันหรือไม่ หากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงหรือไม่เป็นอิสระต่อกัน ทำให้เกิดปัญหา multicollinearity ซึ่งไม่สามารถวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้ (วรารณ์ ดวงแสง, 2553: 204) ต่อมาขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง -0.431-0.706 ดังรายละเอียดในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างตัวแปรอิสระ

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12
X1	1											
X2	-.112	1										
X3	.065	.028	1									
X4	-.049	-.431	-.161	1								
X5	.053	-.158	.013	.331	1							
X6	-.018	-.072	.022	.342	.183	1						
X7	-.002	.635	.100	-.368	-.376	-.027	1					
X8	-.175	.223	-.199	-.193	-.160	-.205	.099	1				
X9	.128	-.030	.075	-.100	-.323	-.136	.120	.113	1			
X10	-.033	.170	-.088	.167	.074	.261	.111	-.093	-.148	1		
X11	-.009	.080	.009	.147	.122	.234	.089	-.228	-.079	.706	1	
X12	-.011	-.059	-.139	.211	-.156	.335	-.017	-.059	.321	.356	.283	1

โดย

X1	=	เพศของหัวหน้าครัวเรือน
X2	=	อายุของหัวหน้าครัวเรือน
X3	=	สถานภาพของหัวหน้าครัวเรือน
X4	=	ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน
X5	=	อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน
X6	=	รายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน
X7	=	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
X8	=	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
X9	=	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
X10	=	การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
X11	=	ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
X12	=	การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

จากการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -0.431 – 0.706 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 นั้นหมายความว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองหรือตัวแปรอิสระมีความเป็นอิสระจากกัน จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ตัวแปรเพศของหัวหน้าครัวเรือน(X1) ตัวแปรสถานภาพของหัวหน้าครัวเรือน (X3) ตัวแปรระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (X4) ตัวแปรรายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน (X6) ตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (X7) ตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X8) ตัวแปรการรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (X10) และตัวแปรการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว (X12) ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดตัวแปรทั้ง 8 ที่ได้กล่าวมาข้างต้นออก แล้วจึงนำตัวแปรที่เหลือคือ ตัวแปรอายุของหัวหน้าครัวเรือน (X2) ตัวแปรอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน (X5) ตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (X9) และตัวแปรความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (X11) มาวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอนเพราะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในระดับปานกลาง ($R = 0.627$) ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ร้อยละ 39.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ($R^2 = 0.393$; $\alpha < 0.05$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ตัวแปร	ขั้นตอนที่1		ขั้นตอนที่2		ขั้นตอนที่3		ขั้นตอนที่4	
	B	Beta	B	Beta	B	Beta	B	Beta
ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (X11)	0.232	0.428	0.219	0.404	0.228	0.421	0.211	0.389
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (X2)			0.171	0.306	0.174	0.311	0.202	0.361
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (X9)					2.658	0.219	3.762	0.310
อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน (X5)							2.018	0.284
Constant	51.161		45.497		40.904		36.557	
R	0.428		0.526		0.569		0.627	
R ²	0.183		0.277		0.324		0.393	
F	17.752		14.914		12.318		12.324	

จากตารางที่ 23 ในขั้นตอนที่ 4 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) ที่นำเข้าสมการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ดังนี้

ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\beta = 0.389$; $\alpha < 0.05$) หมายความว่า ครัวเรือนที่มีความคาดหวังในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากมีแนวโน้มในการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในระดับมาก

อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\beta = 0.361$; $\alpha < 0.05$) หมายความว่า ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากมีแนวโน้มในการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในระดับมาก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\beta = 0.310$; $\alpha < 0.05$) หมายความว่า ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากมีแนวโน้มในการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในระดับมาก

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\beta = 0.284$; $\alpha < 0.05$) หมายความว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักมีแนวโน้มในการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในระดับมาก

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอนตามตาราง 19 ยังพบระดับความสำคัญของตัวแปรดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ ตัวแปรความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนได้ร้อยละ 18.30 (R^2 ในขั้นตอนที่ 1 = 0.183; $\alpha < 0.05$)

ขั้นตอนที่ 2 คือ เมื่อนำเอาตัวแปรความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และตัวแปรอายุของหัวหน้าครัวเรือนมาอธิบายร่วมกัน พบว่าตัวแปรทั้งสองร่วมกันอธิบายการผันแปรของตัวแปรการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนได้ร้อยละ 27.70 (R^2 ในขั้นตอนที่ 2 = 0.277; $\alpha < 0.05$) โดยตัวแปรอายุของหัวหน้าครัวเรือนสามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.4 (R^2 Change = 9.4; $P < 0.05$)

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อนำเอาตัวแปรความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ตัวแปรอายุของหัวหน้าครัวเรือน และตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมา

อธิบายร่วมกัน พบว่าตัวแปรทั้งสามร่วมกันอธิบายการผันแปรของตัวแปรการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนได้ร้อยละ 32.40 (R^2 ในขั้นตอนที่ 3 = 0.324; $\alpha < 0.05$) โดยตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.7 (R^2 Change = 4.7; $P < 0.05$)

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อนำเอาตัวแปรความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ตัวแปรอายุของหัวหน้าครัวเรือน ตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และตัวแปรอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนมาอธิบายร่วมกัน พบว่าตัวแปรทั้งสี่ร่วมกันอธิบายการผันแปรของตัวแปรการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนได้ร้อยละ 39.30 (R^2 ในขั้นตอนที่ 4 = 0.393; $\alpha < 0.05$) โดยตัวแปรอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนสามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.9 (R^2 Change = 6.9; $P < 0.05$)

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันตามขั้นตอนดังที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าตัวแปรที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนได้สูงสุดคือ ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว รองลงมาคือ อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน ตามลำดับ โดยสามารถอธิบายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการถดถอยเพื่อแสดงน้ำหนักของแต่ละปัจจัยตามค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน โดยถือว่าเป็นสมการที่ดีที่สุดในการอธิบายความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน ซึ่งแสดงสมการให้เห็นได้ดังนี้

$$\text{Tourism impact} = 0.389_{(\text{Expect})} + 0.361_{(\text{Age})} + 0.310_{(\text{Number of tourism worker})} + 0.284_{(\text{Career})}$$

โดย

Tourism impact = การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน

Expect = ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

Age = อายุของหัวหน้าครัวเรือน

Number of tourism worker = จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

Career = อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้สูงสุดคือ ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากทฤษฎีการรับรู้ได้ว่า บุคคลแต่ละคนจะเกิดการรับรู้สิ่งเร้าได้แตกต่างกันไป แต่จะรับรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่างๆ ซึ่งความคาดหวังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลเกิดการรับรู้ได้เนื่องจากโดยทั่วไปบุคคลมักจะมี ความคาดหวังต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเอาไว้ล่วงหน้า ความคาดหวังนี้เองเป็นปัจจัยทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้ต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้นๆ มากกว่าการไม่มีความหวัง (เดิมศักดิ์ คทวณิช, 2546: 128-130) ดังนั้นเมื่อครัวเรือนเกิดความคาดหวังในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับมาก การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนจึงอยู่ในระดับมากเช่นกัน นอกจากนี้ครัวเรือนในบ้านแม่กลางหลวงมีความต้องการให้การท่องเที่ยวนำผลประโยชน์มาสู่ชุมชน หรือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน จึงทำให้ครัวเรือนเกิดความตระหนัก และรับรู้ได้ว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ดังที่เพชรี หาลาภ (2538: 10) กล่าวไว้ว่าความคาดหวังของบุคคลเป็นการตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ เพราะเมื่อมนุษย์เกิดความต้องการแล้วความคาดหวังก็จะตามมา และมักจะคาดหวังสูงขึ้นไปอีกตามลำดับ

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาคือ อายุของหัวหน้าครัวเรือน กล่าวคือ อายุเป็นคุณลักษณะทางประชากรอีกลักษณะหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาของการมีชีวิตอยู่หรือตามวัยของบุคคล โดยอายุจะแสดงถึงวัยวุฒิของบุคคล และเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถในการทำความเข้าใจในเนื้อหาและข่าวสาร รวมถึงการรับรู้ได้มากน้อยต่างกัน หรืออีกประการหนึ่งกระบวนการคิดและตัดสินใจที่ผ่านการกลั่นกรองจากประสบการณ์ของช่วงวัยจะส่งผลต่อกระบวนการคิดและการควบคุมทางอารมณ์ของแต่ละช่วงอายุของบุคคล (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538: 41) ดังนั้นหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากก็ย่อมมีประสบการณ์ และประสบพบเจอเหตุการณ์ต่างภายในชุมชนมากกว่า จึงทำให้เกิดการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยวภายในชุมชน และรับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับมาก ซึ่งประสบการณ์ของบุคคลในแต่ละช่วงอายุถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลอย่างมาก เนื่องจากการรับรู้ของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิมที่สะสมไว้ในสมองเป็นเครื่องช่วยในการแปล ดังนั้นการรับรู้จะถูกต้องหรือผิดพลาด มีความชัดเจนมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมที่แต่ละบุคคลมีอยู่ (เดิมศักดิ์ คทวณิช, 2546: 128)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยตรง ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน โดย Peter M. Blau นักทฤษฎีกลุ่มการแลกเปลี่ยนได้อธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลมักได้มาด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นการหาเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง การที่บุคคลจะได้มาซึ่งเป้าหมายดังกล่าว บุคคลต้องค้นหาวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยเป้าหมายที่สำคัญของบุคคลมี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ เป้าหมายที่เป็นรางวัลที่เห็นได้จากภายนอก (extrinsic rewards) และเป้าหมายที่เป็นรางวัลซึ่งอยู่ภายใน (intrinsic rewards) มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น ความรัก เกียรติยศ เป็นต้น ซึ่งเมื่อบุคคลเข้าร่วมสัมพันธ์กันเพื่อแสวงหาเป้าหมายที่ต้องการก็จะเกิดปรากฏการณ์ปกติคือ ผู้ได้เปรียบ และผู้ที่ต้องเสียเปรียบ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการแบ่งชนชั้นทางสังคมในลักษณะที่เป็นองค์กร และเกิดฝ่ายที่มีสิทธิอำนาจ อันจะนำมาซึ่งความไม่พอใจของผู้เสียเปรียบ ทำให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์เกิดขึ้น (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2556: 221-223) อีกทั้ง ปาริชาติ วลัยเสถียร (2546: 101-102) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วม เนื่องจากบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวย่อมมีการรับรู้ข่าวสารจากการแจ้งรายละเอียดในการดำเนินงาน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้นครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงหรือประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงทำให้มีแนวโน้มในการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบภายในชุมชนได้ในระดับมาก

นอกจากนี้อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนยังเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักมีแนวโน้มในการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในระดับมาก เนื่องจากพื้นที่ที่ครัวเรือนได้ทำการเกษตรนั้นเป็นพื้นที่ภายในหมู่บ้านแม่กลางหลวงซึ่งเป็นพื้นที่เดียวกับแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ครัวเรือนได้เห็นและรับรู้ได้ว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือทำกิจกรรมภายในชุมชน ซึ่ง มธุรส สว่างบำรุง (2552: 137) ได้อธิบายไว้ว่าคุณสมบัติของสิ่งเร้า (type of stimulus) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล เช่น สิ่งเร้าที่มีลักษณะแปลกใหม่ สิ่งเร้าที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเร้าในที่นี้ทำให้ครัวเรือนรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อครัวเรือนนั้นคือ กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยวที่เข้าสร้างความแปลกใหม่ให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ความเคยชินยังเป็นอีก

องค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการรับรู้ของบุคคล เนื่องจากความเคยชินเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลละเลยความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเดิมๆ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีสิ่งแปลกใหม่เข้ามาแทนที่บุคคลก็จะมี ความสนใจและเกิดการรับรู้ในสิ่งแปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากสภาพแวดล้อมเดิมๆ

เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบจากการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กลางหลวง ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลในตารางสรุป ดังรายละเอียดในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง

ปัจจัย	การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	
	มีความสัมพันธ์	ไม่สามารถยืนยันความสัมพันธ์
เพศ	-	✓
อายุ	✓	-
สถานภาพ	-	✓
ระดับการศึกษา	-	✓
อาชีพหลัก	✓	-
รายได้จากอาชีพหลักก่อนหักค่าใช้จ่ายต่อเดือน	-	✓
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	-	✓
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-	✓
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ	✓	-
เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	-	✓
การรับรู้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	-	✓
ความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	✓	-
การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว	-	✓

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะเจาะจง(focus group) ร่วมกับประธาน และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่ ซึ่งพบว่าประเด็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยผลการศึกษาจำแนกแนวทางการจัดการผลกระทบครอบคลุมทั้ง 4 ด้านดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ ดังที่กล่าวมาในตอนที 2 ทำให้ทราบว่าส่วนใหญ่รับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมในระดับปานกลาง รับรู้ว่าครัวเรือนมีรายได้เป็นฤดูกาล หากเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวครัวเรือนมีรายได้ลดลง รวมถึงครัวเรือนมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับปานกลาง และรับรู้ว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ดังนั้นแนวทางในการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจำแนกเป็น 2 ประเด็นได้แก่

1. แนวทางที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการส่งเสริมให้ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม เนื่องจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นอาชีพรองที่ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม และมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนด้วยการสร้างงานและกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม (รชพร จันทรสว่าง, 2546: 24) ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมมีดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่, สนทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

- 1.1 ควรเพิ่มสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น ในปัจจุบันหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการให้บริการด้านที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และการบริการนำเที่ยวเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ แต่นอกเหนือจากนี้ชุมชนยังมีทรัพยากรภายในพื้นที่ที่มีความน่าสนใจอีกหลายอย่าง ซึ่งสามารถนำมาผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวได้เพื่อเป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน อาทิ การจัดทำเส้นทางบริการนำชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการ และการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่ง

เป็นการรวบรวมผลิตภัณฑ์ต่างๆที่คนในชุมชนเป็นผู้ผลิตมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง

1.2 ส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และให้บริการด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนและให้บริการด้านการท่องเที่ยวมีสัดส่วนร้อยละ 30 อีกร้อยละ 70 คือครัวเรือนที่ไม่ได้เข้าร่วมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้ภาพรวมด้านรายได้ของครัวเรือนจึงอยู่ในระดับปานกลาง ฉะนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของครัวเรือนให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นจึงควรส่งเสริมให้ครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและให้บริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะกระตุ้นให้ครัวเรือนรู้สึกเป็นเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนมากขึ้นด้วย (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2550: 22) ดังทฤษฎีแลกเปลี่ยนที่ Blau อธิบายไว้ว่า การแลกเปลี่ยนทางสังคมเป็นการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลที่ถูกจูงใจโดยผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่น บุคคลกระทำการใดก็ตามย่อมมุ่งหวังกำไรหรือรางวัลตอบแทนจากการมีสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อบุคคลรับรู้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวย่อมเกิดความพยายามในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว (วรารณ์ ดวงแสง, 2553: 210)

1.3 คาคการณ์การปรับอัตราค่าบริการต่างๆของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวตามค่าครองชีพพื้นฐาน เนื่องจากสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ว่าจะเป็นบริการด้านที่พัก บริการนำเที่ยว บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และบริการรับส่งนักท่องเที่ยว ย่อมมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเช่น ค่าอุปกรณ์ ค่าวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน และค่าทำนุบำรุงรักษาสถานที่แวดล้อม เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้มีการผันแปรไปตามเศรษฐกิจในช่วงเวลาต่างๆ ดังนั้นเพื่อให้ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในพื้นที่ มีรายได้ที่เพียงพอต่อการครองชีพ จึงควรมีการปรับอัตราค่าบริการต่างๆของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้ยืดหยุ่นตามค่าครองชีพพื้นฐาน ณ ปัจจุบันตามความเป็นจริง โดยอยู่ในขอบเขตของความพอดีและมีความเหมาะสมตามหลักอุปสงค์และอุปทาน เพราะหากราคาของวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าหรือต้นทุนในการผลิตเปลี่ยนแปลงไป ปริมาณอุปทานของสินค้าก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย (จุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงศ์ และอำนาจ อีระวนิช, 2548: 107)

2. แนวทางที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม จากผลการศึกษาพบว่าการกระจายผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่กลางหลวงอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาด้านกระจายรายได้และผลประโยชน์ในอนาคต จึงควรบริหารจัดการผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรมในระดับที่ดีขึ้น เนื่องจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ดีควรมีการแบ่งปันและกระจาย

ผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและทั่วถึง (ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2551: 14) ประกอบกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จะเกิดความยั่งยืนได้ต้องมีการกระจายต้นทุนและผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมกับทุกคน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552:53-58) โดยแนวทางในการจัดการมีดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สนทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

2.1 ควรจัดทำตารางการทำงานของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เนื่องจากที่ผ่านมามัคคุเทศก์ท้องถิ่นประสบปัญหาการไม่กระจายงาน มีการมอบหมายงานที่ไม่ทั่วถึงจึงทำให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นบางคนมีรายได้ไม่เท่าเทียมกัน เกิดการกระจุกตัวของรายได้เฉพาะกลุ่มที่ปฏิบัติงานบ่อยครั้ง ดังนั้นกลุ่มสมาชิกด้านบริการนำเที่ยวควรมีการวางแผนเพื่อจัดทำตารางงานตามบัญชีรายชื่อในแต่ละเดือน เพื่อสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน และมีการกระจายงานอย่างทั่วถึง

2.2 ผู้ประกอบการในพื้นที่ควรมีการกระจายรายได้ที่ได้จากการบริการด้านการท่องเที่ยวเข้าสู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ปัจจุบันกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีการหักรายได้จากการให้บริการด้านการท่องเที่ยวได้แก่ บริการนำเที่ยว บริการรีสอร์ทชุมชน และบริการโฮมสเตย์ เข้าสู่กองทุนหมู่บ้านเพื่อนำไปดูแลด้านสวัสดิการของชุมชน อาทิ ค่าเดินทางไปโรงพยาบาลยามเจ็บป่วย ทุนการศึกษาเด็กในชุมชน ค่าทำนุบำรุงรักษาสสิ่งแวดล้อมในชุมชน และค่าฌาปนกิจศพ เป็นต้น แต่สำหรับผู้ประกอบการในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้บริการด้านที่พัก ผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่ม และผู้ประกอบการร้านขายของชำ ล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนในการประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยว จึงควรมีการแบ่งปันและกระจายผลประโยชน์เข้าสู่ชุมชน ดังที่ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552: 53) กล่าวไว้ว่าการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรเป็นไปอย่างกว้างขวางในแต่ละพื้นที่ โดยมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่างๆเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการต่างๆ

2.3 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบด้านการเงินของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อติดตามตรวจสอบการจัดสรรรายได้ของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น และควบคุมการแบ่งปันผลประโยชน์สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนเพื่อนำไปใช้เป็นสวัสดิการชุมชนอย่างเหมาะสม ตามหลักการบริการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องมีการบริหารจัดการเป็นระบบ โปร่งใส ยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน เนื่องจากการติดตามตรวจสอบดำเนินการจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่เสมอ (ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2546: 69)

ด้านสังคม

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในด้านสังคม พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีประเด็นที่ควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งหมด 1 ประเด็น คือ การมีบุคคลภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ปัจจุบันภายในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีบุคคลภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่จำนวน 2 ราย ซึ่งถือว่ายังเป็นจำนวนที่สามารถควบคุมได้ แต่หากในอนาคตมีจำนวนผู้ประกอบการภายนอกเพิ่มมากขึ้นจะก่อให้เกิดการจัดการที่ลำบากและควบคุมได้ยาก ดังนั้นจึงควรกำหนดแนวทางการจัดการอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนในอนาคต โดยแนวทางในการจัดการมีดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สนทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

1. ควรจัดการประชุมร่วมกันกับคนในชุมชนทุกครั้งก่อนมีการเช่า ซื้อ ขายที่ดินภายในหมู่บ้านเพื่อนำมาประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากตามกฎหมายระเบียบในการถือครองที่ดินในหมู่บ้านแม่กลางหลวงไม่อนุญาตให้เจ้าของที่ดินทำการซื้อ ขายแก่บุคคลภายนอก ซึ่งการถือครองที่ดินของบุคคลภายนอกที่ผ่านมาจำนวน 2 ราย มาจากการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินจากญาติ พี่น้องที่อยู่ในชุมชน และการเช่าที่ดินของคนในหมู่บ้านเพื่อประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้แก่ รีสอร์ท และร้านอาหาร เป็นต้นเพื่อเป็นการจัดระเบียบ และป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต จึงควรมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนทุกครั้งก่อนมีการโอนกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดิน หรือเช่าที่ดินทำกิน เพื่อชี้แจงกฎระเบียบให้บุคคลภายนอกได้รับทราบ และมีการลงมติในที่ประชุมว่ายินยอมให้บุคคลภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพ หรือประกอบธุรกิจภายในชุมชนหรือไม่

2. ควรกำหนดมาตรการ หรือกฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้ามาประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวสำหรับบุคคลภายนอก โดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน และมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่ ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2551: 14) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีควรมีการกำหนดกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติในการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้วย

3. ควรจัดทำข้อบังคับให้ผู้ประกอบการในพื้นที่มีการจ้างงานคนในชุมชน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีงานทำและส่งเสริมให้มีรายได้ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการกระจายได้และผลประโยชน์สู่ชุมชน เนื่องจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะต้องรวมถึงโอกาสในการจ้างงานที่มีคุณภาพและมีการจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ โดยหนึ่งในกระบวนการจ้างงานที่มีคุณภาพนั้นคือ การให้โอกาสคนในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจบริการที่

พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552: 53) นอกจากนี้การจ้างงานยังเป็นการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

ด้านวัฒนธรรม

จากผลการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมของครัวเรือน พบว่า ภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ได้ว่าการฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของปกากะญอ และการผลิตและจำหน่ายศิลปหัตถกรรมของชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้รับรู้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลให้คนในชุมชนหันมาแต่งกายในลักษณะเดียวกับนักท่องเที่ยว และหลังจากมีการท่องเที่ยวคนในชุมชนมีการสื่อสารโดยใช้ภาษาเหนือหรือภาษาไทยแทนภาษาปกากะญอในระดับปานกลาง ดังนั้นแนวทางในการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจำแนกออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. แนวทางที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการฟื้นฟูประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เนื่องจากวัฒนธรรมและประเพณีของชาวปกากะญอเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งชนบทรณนิยมประเพณีของชาวปกากะญอมีความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง แต่ระยะหลังที่ผ่านมาประเพณีดั้งเดิมของชาวปกากะญอในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและกาลเวลา ประกอบกับเมื่อมีคนต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักและเกิดความรู้สึกอยากที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้ ดังนั้นแนวทางในการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของหมู่บ้านแม่กลางหลวงจึงมีดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่และผู้ประกอบภาคเอกชนในพื้นที่, สนทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

- 1.1 ควรจัดทำปฏิทินเทศกาล และประเพณีของชาวปกากะญอ ซึ่งในแต่ละปีชาวบ้านภายในหมู่บ้านได้มีการจัดงานประเพณีที่สืบทอดกันมาจากผู้เฒ่าผู้แก่ อาทิ พิธีผูกข้อมือปีใหม่ปกากะญอจัดในเดือนกุมภาพันธ์ พิธีเลี้ยงผีฝ่ายเพื่อไหว้เจ้าที่ก่อนเริ่มฤดูทำนาจัดในเดือนมิถุนายน พิธีผูกข้อมือพระธาตุจัดในเดือนกรกฎาคม พิธีเรียกผีนาผีไร่จัดในเดือนสิงหาคม และพิธีขวัญข้าวเพื่อทำบุญข้าวใหม่จัดในเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม เป็นต้น ดังนั้นเพื่อเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของหมู่บ้านให้คงอยู่ไว้จึงควรรวบรวมวันสำคัญทางประเพณีโดยระบุวันที่และรายละเอียดกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นในรูปแบบปฏิทิน เพื่อคอยย้ำเตือนให้รุ่นลูกหลานตระหนักถึงความสำคัญและปฏิบัติสืบทอดกันต่อไป นอกจากนี้ปฏิทินที่จัดทำขึ้นมาสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบเกี่ยวกับข้อมูลประเพณีของชาวปกากะญอในหมู่บ้านแม่กลางหลวง และเป็นการเปิด

โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกับคนในชุมชนได้ตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ระบุไว้ว่าลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสามารถสร้างการรับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2550: 22-23)

1.2 ควรจัดตั้งกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่น หรือผู้นำด้านวัฒนธรรม เนื่องจากภายในหมู่บ้านแม่มกลางหลวงมีกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ความสามารถด้านวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นนักดนตรีพื้นบ้านที่มีความสามารถในการประดิษฐ์และเล่นเครื่องดนตรีท้องถิ่นของชาวปากะเกะญอได้ เช่น เทหนา และแกว่ เป็นต้น นักแสดงพื้นบ้านที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับแสดงการละเล่นตามประเพณีของชาวปากะเกะญอ เช่น รำกระหมบไม้ (ดิฮัว) การรำดาบ และการดำข้าว เป็นต้น หรือกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านหัตถกรรมและจักสาน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้มีภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างหลากหลาย และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนได้ แต่องค์ความรู้ของแต่ละคนยังกระจัดกระจาย ต่างคนต่างรู้ได้มีการจัดรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ดังนั้นหากมีการรวบรวมสมาชิกและจัดตั้งเป็นกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นก็จะทำให้องค์ความรู้ที่มีอยู่ถูกถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังต่อไปได้ ส่งผลให้ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น โดยสามารถจัดทำรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่างๆได้ เช่น บันทึกเอกสาร หนังสือ และฐานข้อมูลออนไลน์ในเว็บไซต์ของชุมชน เป็นต้น

1.3 การฟื้นฟูพิพิธภัณฑวัฒนธรรมปากะเกะญอ แต่เดิมภายในหมู่บ้านแม่มกลางหลวงมีพิพิธภัณฑวัฒนธรรมปากะเกะญอ ซึ่งเป็นสถานที่ที่รวบรวมของใช้ในครัวเรือนและอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับการทำเกษตรของชาวปากะเกะญอในยุคสมัยก่อน แต่ในปัจจุบันพิพิธภัณฑแห่งนี้ถูกทิ้งร้างไม่ได้รับการดูแล จึงทำให้ไม่สามารถเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมปากะเกะญอที่สะท้อนเรื่องราวการดำรงชีวิตในยุคสมัยก่อนผ่านข้าวของเครื่องใช้ภายในพิพิธภัณฑ จึงควรมีการปรับปรุง ซ่อมแซมพิพิธภัณฑทั้งภายในและภายนอกให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เหมาะแก่การเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมโดยมีมีคฤหบดีท้องถิ่นหรือผู้สื่อความหมายในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวให้แก่ักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวปากะเกะญอในหมู่บ้านแม่มกลางหลวง

2. แนวทางที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว สำหรับหมู่บ้านแม่มกลางหลวงส่วนใหญ่คนในชุมชนยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างมิตรไมตรี มีความเข้าใจและยอมรับถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ในระดับมาก แต่การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวต่างประเทศนั้นยังต้องมึล้ามเป็นสื่อกลางในการแปลข้อมูลซึ่งข้อมูลอาจจะถูกตีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากคนในชุมชนสามารถพูดสื่อสารได้เพียงภาษาปากะเกะญอและภาษาไทย ส่วนภาษาต่างประเทศนั้นสื่อสารได้ระดับน้อย ดังนั้นเพื่อให้คนในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่

นักท่องเที่ยวต่างประเทศโดยตรงตามหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2556: ระบบออนไลน์) จึงควรมีแนวทางการจัดการดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

2.1 ควรจัดอบรมภาษาอังกฤษให้แก่ครัวเรือนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและนำไปใช้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวของชุมชนกับนักท่องเที่ยวได้โดยตรง เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่นักท่องเที่ยวแต่ละประเทศใช้สื่อสารกัน ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวต่างประเทศมักเดินทางมาพักโฮมสเตย์ และร่วมกิจกรรมเส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ดังนั้นสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวควรมีการจัดหลักสูตรเรียนรู้ภาษาอังกฤษการสำหรับสื่อสารในการบริการทางการท่องเที่ยวจากคนต่างประเทศโดยตรง โดยขอการสนับสนุนและความร่วมมือจากอาสาสมัครหรือหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษา และมูลนิธิ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร เป็นต้น

3. แนวทางที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองปัจจุบันคนในชุมชนที่มีความสามารถในการทำหัตถกรรมและจักสานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ซึ่งผลิตเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ภายในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ภายหลังเมื่อมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของชาวปกา-เกอญอเป็นอย่างมาก ประกอบกับผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของชาวปกาเกอญอนั้นมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นตามภูมิปัญญาจึงสามารถนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวได้ เพราะนอกจากเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนแล้วยังเป็นการสืบทอดการทำหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่รุ่นลูกหลานต่อไป ซึ่งแนวทางการจัดการมีดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

3.1 ควรจัดตั้งศูนย์หัตถกรรมภายในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมกลุ่มคนในชุมชนที่มีความสามารถด้านหัตถกรรม เช่น การทอผ้า และการจักสาน เป็นต้น โดยมีการสาธิต และสอนวิธีการทำหัตถกรรมให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจได้ศึกษา และเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน พร้อมทั้งนำผลิตภัณฑ์ที่ทำเสร็จเรียบร้อยแล้วมาวางจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อเป็นสินค้าที่ระลึกหรือของฝาก

3.2 ควรจัดอบรมเกี่ยวกับกระบวนการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้ เนื่องจากคนในชุมชนมีความรู้ความชำนาญเฉพาะการทำหัตถกรรมหรือผลิตสินค้าแต่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการจัดจำหน่ายสินค้า และการประยุกต์สินค้าหัตถกรรมเป็นของที่ระลึกที่

หลากหลายรูปแบบ ดังเช่น ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอปกากะเยอที่สามารถนำมาทอเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า ผ้าคลุมไหล่ ผ้าปูที่นอน และรองเท้า เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความดึงดูดใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลากหลายมากขึ้น ประกอบกับการเรียนรู้กระบวนการจัดจำหน่ายจะทำให้สมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวข้องทราบถึงเทคนิคในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้า และส่งผลให้มีระบบการจัดจำหน่ายที่เป็นระบบมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการกำหนดราคาของสินค้า การประชาสัมพันธ์ และช่องทางการจัดจำหน่าย

3.3 ควรจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากปัจจุบันหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการผลิตสินค้าหัตถกรรมไม่ว่าจะเป็นชุดประจำเผ่าปกากะเยอทั้งผู้หญิงและผู้ชาย หรือสินค้าจักสาน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์กระจุกกระจายตามบ้านเรือน หากนักท่องเที่ยวมีความต้องการจะซื้อผลิตภัณฑ์ก็ต้องเข้าไปซื้อตามบ้านเรือนของคนในชุมชนที่มีการทำหัตถกรรมซึ่งมีการเข้าถึงที่ค่อนข้างยุ่งยาก ดังนั้นเพื่อเป็นจัดระบบการจัดจำหน่ายให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้สะดวกและหลากหลายขึ้นจึงควรมีการรวบรวมสินค้าหัตถกรรมทั้งหมดของชุมชนมาวางจำหน่ายในร้านขายของที่ระลึก หรือศูนย์หัตถกรรมภายในชุมชน ประกอบกับจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อออนไลน์ของชุมชนซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็วในยุคปัจจุบัน และมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำ

ด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน พบว่าภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง แต่ประเด็นผลกระทบด้านลบที่ครัวเรือนส่วนใหญ่รับรู้ได้ว่าควรหาแนวทางจัดการนั้นคือ การเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งมีการใช้ที่ดินการเกษตรมาสร้างเป็นสิ่งปลูกสร้างทางการท่องเที่ยว และสิ่งก่อสร้างด้านการท่องเที่ยวมีความไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันสวยงาม ดังนั้นแนวทางในการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจึงจำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. แนวทางที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เนื่องจากภายในหมู่บ้านแม่กลางหลวงมีการนำที่ดินภายในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น จุดชมวิวนาขั้นบันได และเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้ประกอบการได้ก่อสร้างที่พัก ร้านค้า ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณภายในชุมชน เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อเป็นการจัดระเบียบพื้นที่ทางการท่องเที่ยวให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และไม่เลื่อมล้ำพื้นที่ทางธรรมชาติ จึงควรมีการหาแนวทางในการจัดการดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สนทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

1.1 ควรกำหนดกฎระเบียบสำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการกำหนดกฎระเบียบตามข้อตกลงระหว่างคนในชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ไม่รุกล้ำพื้นที่ทางการเกษตรหรือส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เช่น การกำหนดบริเวณพื้นที่ห้ามใช้ประโยชน์หรือเขตอนุรักษ์ งดการปลูกสิ่งก่อสร้างในบริเวณจุดชมวิว การกำหนดมาตรการการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การซื้อขายที่ดินทำกินแก่บุคคลภายนอกต้องได้รับอนุญาตจากคนในชุมชนหรือผ่านการลงมติในที่ประชุมก่อน เป็นต้น ซึ่งการที่ชุมชนมีกฎระเบียบจะช่วยให้คนในชุมชนมีแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ (ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2551: 14)

1.2 ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายในพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่ทางธรรมชาติเพื่อเป็นการปกป้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนประกอบกับเป็นการสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกที่ดีแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าไปทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่ทางธรรมชาติ ได้แก่ หุ่นช้างบันได น้ำตก และเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาการเข้าไปทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่ทางธรรมชาติภายในชุมชนนั้นถือว่ายังไม่ได้สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ แต่หากจำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคตเพิ่มมากขึ้นขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวก็ย่อมมีน้อยลงและส่งผลกระทบต่อพื้นที่นั้นได้ ฉะนั้นจึงควรมีการจัดจัดทำป้ายสื่อความหมายในพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่ทางธรรมชาติในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 20-22) อธิบายไว้ว่าการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. แนวทางที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการสร้างสิ่งก่อสร้างให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่สิ่งก่อสร้างภายในหมู่บ้านแม่กลางหลวงไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ห้องน้ำและห้องสุขาสาธารณะ มีการใช้วัสดุจากธรรมชาติในการก่อสร้างและใช้สีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีรีสอร์ทของเอกชนบางแห่งที่มีการใช้วัสดุและสีที่ไม่กลมกลืนกับธรรมชาติ เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาคนในชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และคณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่เคยมีการประชุมและปรึกษาหารือร่วมกันก่อนที่จะมีการสร้างสิ่งก่อสร้างภายในชุมชน ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจึงควรมีแนวทางใน

การจัดการดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สนทนากลุ่มย่อย, 6 พฤษภาคม 2559)

2.1 ควรประชุมเพื่อหาข้อตกลงในการสร้างสิ่งก่อสร้างทางการท่องเที่ยวระหว่างคนในชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนเป็นการปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชน ท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันทำงานในทิศทางเดียวกันและร่วมแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 8-9) ดังนั้นคนในชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดรูปแบบโครงสร้างสิ่งก่อสร้าง และวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างให้มีลักษณะในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การใช้วัสดุก่อสร้างจากธรรมชาติหรือวัสดุที่ไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และ การใช้โชนสีที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เช่น โทนสีเขียว และโชนสีน้ำตาล เป็นต้น เพื่อให้สิ่งก่อสร้างทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีลักษณะที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพที่สวยงาม

3. แนวทางที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า ควรมีการแก้ไขปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นเพิ่มเติมที่คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการในพื้นที่ ส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องตรงกันว่าควรมีแนวทางการจัดการแก้ไข เนื่องจากหลังมีการท่องเที่ยวภายในชุมชนก่อให้เกิดกิจการและสิ่งก่อสร้างทางการท่องเที่ยวเพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ รีสอร์ท ห้องสุขาและห้องอาบน้ำสาธารณะ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งกิจการทางการท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนมีการใช้ทรัพยากรน้ำในการประกอบกิจการและมีการปล่อยน้ำที่ใช้แล้วลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยน้ำที่ปล่อยไปนั้นยังไม่ผ่านกระบวนการบำบัด ดังนั้นเพื่อเป็นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้คงอยู่ไว้ จึงควรมีแนวทางในการจัดการดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2559)

3.1 ควรมีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียนั้นต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งคนในชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำให้ดีขึ้นและช่วยให้น้ำที่ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำนั้นไม่ส่งผลเสียต่อแหล่งน้ำธรรมชาติภายในชุมชน ประกอบกับน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วบางส่วนยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรภายในชุมชนได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการลดการบริโภคที่มากเกินไป ความจำเป็นและลดของเสีย เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 8-9)